

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Petra Žiřková

Darování pro případ smrti v kontextu dědického práva

Diplomová práce

Olomouc 2017

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Darování pro případ smrti v kontextu dědického práva vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci, dne 19. března 2017

.....

Petra Žiškova

Obsah

Obsah	3
Seznam použitých zkratk	6
1. Úvod	7
2. Obecné vymezení institutu	10
2.1 Darování pro případ smrti a pořízení pro případ smrti.....	10
3. Historická právní úprava	13
3.1 Římskoprávní pojetí.....	13
3.2 Obecný zákoník občanský 1811.....	14
3.3 Občanský zákoník 1950 a 1964.....	16
4. Současná právní úprava	19
4.1 Darování pro případ smrti v OZ.....	19
4.2 Darování pro případ smrti věci movité a nemovité.....	20
4.3 Vztah darování pro případ smrti a darování.....	20
4.4 Podmínky platnosti darování pro případ smrti.....	21
4.4.1 Přijetí daru.....	21
4.4.2 Vzdání se práva dar odvolat.....	22
4.4.3 Vydání listiny obdarovanému.....	23
5. Darování pro případ smrti a dědické právo	25
5.1 Vztah darování pro případ smrti a odkazu.....	25
5.1.1 Odkaz v OZ.....	25
5.1.2 Formální náležitosti odkazu.....	27
5.2 Vztah darování pro případ smrti a dědické smlouvy.....	30
5.3 Ochrana nepominutelných dědiců.....	32
5.3.1 Nepominutelný dědic a povinný díl.....	32
5.3.2 Princip volnosti zůstavitele ve volbě dědice.....	34

6. Vybrané problémové aspekty darování pro případ smrti	36
6.1 Výklad darování pro případ smrti v kontextu dědického práva	36
6.2 Postavení věřitelů	38
6.3 Zdanění darování pro případ smrti	40
7. Závěr	42
8. Zdroje	45
8.1 Právní předpisy	45
8.2 Monografie	45
8.3 Komentáře	46
8.4 Odborné články	47
8.5 Internetové zdroje	48
8.6 Judikatura	49
9. Shrnutí	50
10. Summary	51
11. Klíčová slova	52

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, panu JUDr. Václavu Bednářovi, Ph.D., za odborné vedení a cenné rady, které mi při psaní této diplomové práce poskytl.

Dále bych ráda poděkovala svým rodičům a svému příteli Pavlu Boudovi za pomoc a podporu během celého studia.

Seznam použitých zkratek

ABGB	Císařský patent č. 946/ 1811 Sb. z. s., obecný občanský zákoník, ve znění z roku 1936
BGB	zákon č. 195/ 1896, RGB1, německý občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Gl. U	Sbírka rozhodnutí Glaser-Unger
LZPS	Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OZ 1964	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OZO	Obecný zákoník občanský, císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., recipován z. č. 11/1918 Sb. zákonů a nařízení státu československého,
OZ 1950	zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů
ZDP	zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů
ZGB	zákon č. 191/ 1907, švýcarský občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZZŘ	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

1. Úvod

Tato diplomová práce pojednává o problematice institutu darování pro případ smrti, tradičním institutu soukromého práva, který se do českého právního řádu vrací po více než šedesáti letech. Jedná se o rozšíření možností člověka uspořádat majetkové poměry pro případ své smrti, doplňující tak možnosti dány ustanoveními práva dědického. Pro ucelený pohled na dané téma se tato práce bude věnovat jak současné právní úpravě, tak i stručnému historickému vývoji.

Tento institut lze nazvat tradičním, neboť jeho úpravu najdeme již v římském právu. Oproti tomu středoevropské právo vycházelo z předpokladu, že porízení o majetku je v zásadě nepřípustné a prosazovalo jako dědice pokrevní příbuzné. Jeden z prvních institutů ve střední Evropě, podobný darování pro případ smrti, existoval již ve staré francké říši. *Donationes pro anima* neboli darování za spásu duše pro případ smrti, bylo právní jednání, kterým mohl zůstavitel pořídit o části své pozůstalosti, ve prospěch církve. Darování s účinky vázanými na suspenzivní podmínku dárcovy smrti, tzv. *donatio post obitum*, se užívalo v německém právu po celý středověk.¹

Codex Theresianus z roku 1766 upravoval darování na případ smrti dokonce v 51 ustanoveních, kde v závislosti na hodnotě daru upravoval různé podmínky pro jeho platnost.² V obecné podobě tento institut následně převzaly moderní kodexy. Zahraniční úpravy se přitom k pojetí tohoto institutu staví různě. Některé právní řády jej obecně připouštějí, jinde slouží tato úprava k vyloučení obcházení dědického práva, ve Švýcarském ZGB pak například darování pro případ smrti podléhá úpravě práva dědického. Některé evropské kodexy se pak k přímo k této otázce vůbec nevyjadřují.³ Pro naše území stěžejní kodex ABGB⁴ upravoval tento institut jako jednu z výjimek z obecné nepřípustnosti smluvní vázanosti *mortis causa*.

Po událostech v únoru roku 1948 a v souvislosti s připojením Československa k sovětskému mocenskému bloku, vyvstala potřeba nové úpravy soukromého práva. Recipovaný ABGB neboli Obecný zákoník občanský, dosud platný na našem území, byl nahrazen OZ 1950, kde již institut darování pro případ smrti nenalezneme. Rovněž OZ 1964 umožňoval darování pouze mezi živými a darování pro případ smrti bylo považováno za

---

¹ SATURNÍK, Theodor. *Přehled dějin soukromého práva ve střední Evropě*. Praha: Nákladem vlastním, 1945. s. 198-199.

² HORÁK, Ondřej. Matthias Längle: Schenkung auf den Todesfall (Darování pro případ smrti). *Ad Notam*, 2015, roč. 21, č. 4, s. 42.

³ FEKETE, Imrich, FEKETE OVÁ, Martina. Darovanie pre prípad smrti–donatio mortis causa. *Justičná revue*, 2006, roč. 58, č. 10, s. 1446–1453. Dostupné na < <http://www.epi.sk/odborny-clanok/Darovanie-pre-pripad-smrti-donatio-mortis-causa.htm> >

⁴ V dalším textu vycházím z českého znění ABGB, tedy Obecného zákoníku občanského ke stavu v roce 1936.

neplatné. Jak v OZ 1950 tak v OZ 1964 je patrné výrazné potlačení soukromého vlastnictví, které se promítá i do omezení zůstavitelovy vůle upořádat majetkové poměry po své smrti. K tak významnému popření základních institutů soukromého práva nedošlo, snad kromě NDR, v žádném jiném státě východního bloku.⁵

Události roku 1989 nakonec vyústily v pád komunistického režimu. Socialistické kodexy soukromého práva však platily na našem území nadále, byť s rozsáhlou novelizací, ke které došlo v roce 1991. Tento stav ovšem nebyl trvale udržitelný, proto se od roku 2000 začalo pracovat na novém, v pořadí již třetím, kodexu soukromého práva na našem území, který měl lépe vyhovovat potřebám moderního, a především demokratického státu.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník je účinný v České republice od 1. 1. 2014.

S tímto občanským zákoníkem se do našeho právního řádu dostalo několik zcela nových institutů, a některé se do něj vrátily po vzoru evropských kontinentálních právních řádů. Jedná se o úpravu diskontinuální vzhledem k předešlým socialistickým kodexům.⁶ Rekodifikace soukromého práva se velmi významně dotkla práva dědického a možnosti pořídit pro případ své smrti obecně. Mimo darování pro případ smrti se tak vrací do právní úpravy také odkaz a dědická smlouva, které rozšiřují dosavadní zůstavitelovy možnosti dispozice s majetkem pro případ smrti.

Setkala jsem se s názorem, že tento institut se zdá být „trojským koněm“ dědického práva, neboť je s ním spojeno mnoho výkladových nejasností.⁷ Z toho důvodu považuji dané téma nejen za aktuální ale i zajímavé. Jak již název napovídá, darování pro případ smrti není obyčejnou darovací smlouvou, ale smlouvou podmíněnou. Tato podmínka, související se smrtí dárce, jej staví vedle ustanovení práva dědického, jako další možnost zůstavitele pořídit o majetku získaném za svého života. Ač tedy není tento institut zařazen v hlavě III OZ, přesto je s dědickým právem nevyhnutelně spjat. Tato práce se zaměřuje na propojení tohoto institutu s dědickým právem a na problémy, které mohou v souvislosti s jeho aplikací nastat.

Cílem této práce je zjistit, zda darování pro případ smrti může sloužit až k obcházení ustanovení dědického práva a analýza problémových aspektů současné právní úpravy. Dále bych chtěla poukázat na některé výkladové nejasnosti s tímto institutem související a nastínit jejich možná řešení.

---

⁵ ELIÁŠ, Karel. Rekodifikace občanského práva v postmoderní době. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 1, s. 1.

⁶ ELIÁŠ, Karel. Legendy o osnově občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 17, s. 632.

⁷ HORÁK, Ondřej. Darování pro případ smrti a ochrana dědiců (k diskusi o novelizaci občanského zákoníku). *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 22, s. 783.

Inspirací k sepsání této diplomové práce mi byl článek Adama Talandy, „*Darování pro případ smrti – trojský kuň dědického práva*“, publikovaný v časopise Právní rozhledy. Cennými zdroji byly rovněž další odborné články, a to jak již v zmíněném časopise Právní rozhledy, tak především v časopise AD Notam. Vzhledem k nedostatku současné judikatury k této problematice, pracuji v této diplomové práci s judikaturou prvorepublikovou, zmíněnou především v Komentáři k Obecnému zákoníku občanskému od Františka Roučka a Jaromíra Sedláčka. Poznatky o současné právní úpravě byly čerpány z komentářů k novému závazkovému a dědickému právu vydané nakladatelstvím Wolters Kluwer a C. H. Beck.

Z metodologického hlediska bylo při psaní této práce užito metod logických, tedy abstrakce, dedukce, indukce a analýzy. Zejména byla v práci užita metoda srovnávací, kde je současná právní úprava komparována s úpravou v průběhu času a zahraniční úpravou. Rovněž zde budou poměřovány některé právní principy, na kterých je současný OZ vystavěn.⁸

Ve druhé kapitole diplomové práce je vymezen teoretický pojem darování pro případ smrti. Dále se kapitola věnuje propojení tohoto institutu s dědickým právem, při zařazení tohoto ustanovení do širšího pojetí pořízení pro případ smrti. Ve třetí kapitole je představen historický vývoj darování pro případ smrti, a to od dob římského práva až po zakotvení v socialistických kodexech. Čtvrtá kapitola se věnuje současné právní úpravě institutu darování pro případ smrti a vymezuje podmínky pro užití tohoto ustanovení. Kapitola pátá se zaměřuje na nejvýznamnější ustanovení práva dědického a jejich vztah k institutu darování pro případ smrti. Závěrečná kapitola pak pojednává o dalších problémových aspektech, které v souvislosti s darováním pro případ smrti mohou nastat.

---

⁸ K tomu podrobněji MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. Praha: C. H. Beck, 2010. s.43–67.

2. Obecné vymezení institutu

Na úvod do problematiky institutu darování pro případ smrti je potřeba tento pojem nejprve definovat. V tomto právním vztahu se vyskytují dva subjekty, a to dárce a obdarovaný. Tyto subjekty mezi sebou uzavírají, za splnění zákonem stanovených podmínek, smlouvu. Jde o smlouvu darovací, tedy se následně řídí pravidly stanovenými pro darování a je právním titulem převodu vlastnického práva. Jde o dvoustranné právní jednání, jehož účinky jsou vázány na smrt dárce.

Darováním pro případ smrti rozumíme takové darování, které splňuje kumulativně několik podmínek, a to jak na straně dárce, tak i obdarovaného. Dárce musí zemřít dříve než obdarovaný, musí se výslovně vzdát práva k odvolání daru a rovněž o tom musí vystavit obdarovanému listinu. Obdarovaný pak musí splnit podmínku přežití dárce a dále dar přijmout. Nejsou-li tyto podmínky splněny, bude se na zanechání majetku obdarovanému hledět jako na odkaz. Obdarovaný bude v takovémto případě odkazovníkem, kterému vznikl obligační nárok vůči dědici.⁹ Obdarovanému, tedy již odkazovníkovi, tak vznikne vztah s novým subjektem z důvodu smrti dárce, tedy zůstavitele. Kromě podmínek stanovených výslovně v ustanovení § 2063 OZ, je také potřeba, aby osoba byla způsobilá samostatně právně jednat, jak plyne z obecných ustanovení občanského zákoníku.

Důvodová zpráva k OZ tento institut představuje, spolu s dědickou smlouvou, jako výjimku z nepřípustnosti smluvní vázanosti mortis causa.¹⁰ Dochází tak k posílení ochrany projevu vůle jedince vyřešit otázky nakládání se svým majetkem, pro případ své smrti.

2.1 Darování pro případ smrti a pořízení pro případ smrti

Pořízení pro případ smrti je důležitým právním jednáním vztahujícím se ke smrti člověka, jako nevyhnutelné objektivní skutečnosti. Zůstavitel v posledním pořízení určuje své dědice. Neučiní-li tak, nastupuje zákonná dědická posloupnost. Přestože tedy smrtí člověka jeho právní osobnost zanikne, projevy jeho vůle učiněné za života, budou platné nadále.

Pořízení pro případ smrti je v naší právní úpravě nově zavedený termín, kterým rozumíme v souladu s ustanovením § 1491 OZ závěť, dědickou smlouvu a dovětek. Jedná se o instituty dědického práva, kterými je zůstaviteli dána možnost upravit své majetkové poměry po své smrti a tyto pak mají přednost před zákonnou dědickou posloupností. Oproti předchozí právní

---

⁹ TALANDA, Adam, TALANDOVÁ, Iveta. Darování pro případ smrti. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, roč. 23, č. 2, s. 113.

¹⁰ *Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze)*. s. 478. [Obcanskyzakonik.justice.cz](http://obcanskyzakonik.justice.cz), 14. února 2017 [cit. 14. února 2017]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >

úpravě, která znala pouze závět', zde dochází k rozšíření možností zůstavitele k posmrtnému rozdělení svého majetku a klade se tím větší důraz na autonomii vůle.

Ztotožňuji se s názorem JUDr. Fialy, že je třeba rozlišovat pojetí pořízení pro případ smrti v užším smyslu, tedy tak jak jej vymezuje OZ v ustanovení § 1491 a ve smyslu širším, kdy je zde potřeba zahrnout i jiná právní jednání učiněná zůstavitelem pro případ své smrti.¹¹ Mezi taková jiná právní jednání můžeme zařadit například smlouvu mezi manžely dle ustanovení § 718 odst. 2 OZ, smlouvu o zřeknutí se dědického práva dle ustanovení § 1484 OZ a v neposlední řadě též darování pro případ smrti,¹² které ač není systematicky zařazeno v OZ v hlavě III, má k dědickému právu velmi úzkou vazbu.

Pro platné pořízení pro případ smrti je potřeba tzv. pořizovací způsobilost, která je vázána na svéprávnost jedince. V souladu s ustanovením § 30 OZ se člověk stane plně svéprávným dosažením zletilosti, což v českém právním řádu koresponduje s dosažením osmnáctého roku věku. Z tohoto pravidla však existují výjimky. „*Před nabytím zletilosti se plně svéprávnosti nabývá přiznáním svéprávnosti nebo uzavřením manželství.*”¹³ Výjimky, kdy i osoba omezena ve svéprávnosti může platně pořídit o svém majetku, vymezuje ustanovení § 1526-1528 OZ. Obecně lze říci, že pro platné pořízení pro případ smrti dle práva dědického, je potřeba splnit nejen požadavek pořizovací způsobilosti, ale také poměrně přísné požadavky na formu právního jednání. OZ na mnoha místech v souvislosti s pořízením pro případ smrti vyžaduje obligatorně formu veřejné listiny, kterou rozumíme v souladu s ustanovením § 3026 odst. 2 OZ notářský zápis. Tak je tomu například v případě dědické smlouvy nebo smlouvy o zřeknutí se dědického práva. Tato úprava ovšem na darování pro případ smrti nedopadá, neboť nejde o institut dědického práva. Nebude tak tedy potřeba, aby dárce měl pořizovací způsobilost, rovněž formální požadavky budou odvozovány z obecných požadavků na darovací smlouvu, které jsou fakticky mírnější. Bude zde ovšem dopadat úprava ustanovení § 2066 OZ, tedy omezení u osob omezených na svéprávnosti pouze na předměty malé hodnoty, nebo předměty obvyklé, vzhledem k okolnostem.

Pro svou specifickou povahu, nebude na darování pro případ smrti dopadat ani úprava týkající se Evidence právních jednání pro případ smrti dle notářského řádu. Tuto neveřejnou

---

¹¹ Srov. s ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad Notam*, 2012, roč. 18, č. 3, s. 3.

¹² FIALA, Roman. In FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 79.

¹³ Ustanovení § 30 OZ.

evidenci vede Notářská komora České republiky, pro právní jednání pro případ smrti taxativně vyjmenované v ustanovení § 35b notářského řádu.¹⁴

---

¹⁴ Zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů.

3. Historická právní úprava

3.1 Římskoprávní pojetí

Již v Digestech císaře Justiniána najdeme definici darování pro případ smrti neboli *donatio mortis causa*, jako situaci, kdy si jedna strana přeje ponechat svůj majetek raději, než by jej darovala, ale zároveň dá přednost tomu, aby jej měl obdarovaný, než by jej přenechala svým dědicům.¹⁵ Při darování pro případ smrti by si tedy dárce věc raději ponechal, kdežto v případě běžného darování chce dárce věc primárně přenechat obdarovanému. Je zde tedy jiná pohnutka než u klasického darování.¹⁶

Opodstatnění vzniku tohoto institutu můžeme nalézt rovněž v Digestech, kde je uvedeno, že darování pro případ smrti se užívalo především v takové situaci, kdy se člověk obával o svůj život z důvodů vpádu nepřátel, lupičů, v případě že upadl v nemilost mocného muže či se chystal podniknout námořní plavbu.¹⁷ V římskoprávním pojetí se tedy toto darování provádělo z důvodu nebezpečné životní situace. Na rozdíl od současné právní úpravy bylo darování pro případ smrti odvolatelné.

Podmínka, že obdarovaný musí dárce přežít, se v římském právu posuzovala jako podmínka odkládací. Darování pro případ smrti se uskutečňovalo fiduciárním převodem vlastnického práva.¹⁸ Tzv. fiduciární mancipací docházelo k převodu vlastnického práva, ale rovněž k závazku, že po splnění dohodnutého účelu, bude věc navrácena zpět původnímu vlastníkovu.¹⁹ Tento způsob převodu vlastnického práva můžeme chápat jako jistý předvojový stupeň práva zástavního, neboť neměl být trvalý. Jak je zmíněno výše, darování pro případ smrti bylo obvyklé v případě, kdy se dárce vyskytoval v nebezpečné životní situaci, proto pro případ, že toto nebezpečí pomine, zavazoval se obdarovaný ke zpětnému převodu. Prostředky ke zpětnému převodu pak byly různé v závislosti na tom, jakým způsobem byl dar realizován. Šlo-li o tradici se suspenzivní výminkou, mohl dárce vindikovat dar nazpět. Šlo-li o mancipaci k věrné ruce, příslušela dárce žaloba *actio fiduciae*. V případě odevzdání věci do vlastnictví

---

¹⁵ BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie Římského práva*. 2. vydání. Praha: Academia, 1994. s. 355.

¹⁶ TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti. In STLOUKALOVÁ, Kamila a kol. *Soudobé reflexe římského práva*. Praha: Univerzita Karlova–právníká fakulta, 2014. s. 156.

¹⁷ SCOTT, Parsons Samuel. *The civil law, VIII–IX. D 39.6.2*. Cincinnati: 1932 [online]. droitromain.upmf-grenoble.fr, 19. března 2017 [cit. 19. března 2017]. Dostupné na <http://droitromain.upmf-grenoble.fr/Anglica/D39_Scott.htm#VI>

¹⁸ KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 1995. s. 315.

¹⁹ KINCL, Jaromír. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 204–205.

obdarovaného, bylo její vrácení stipulováno.²⁰ Závazek zpětného převodu měl původně pouze morální charakter, později se však již stal právně vynutitelným. Obdobně jako u jiných darování, mohlo darování pro případ smrti záležet v převodu věci či věcného práva, slibu darování či prominutí dluhu.²¹

Ke kodifikaci *donatio mortis causa* došlo později v právu justiniánském, kde se objevuje již s podmínkou rozvazovací. Výhody využití tohoto institutu byly spatřovány především v tom, že nebylo potřeba, aby byl dárce testamentárně způsobilý a dále byl nezávislý na dědické posloupnosti.²² Spornou otázku, jak *donatio mortis causa* systematicky zařadit, vyřešil císař Justinian, kdy jej v jednotné úpravě postavil na roveň legátům.²³ Mělo se tedy téměř ve všech případech řadit k odkazům.²⁴ Přiřazení *donatio mortis causa* k odkazům tak mělo za následek i dopad zásad platných pro odkaz, především omezení tzv. falcidiánskou kvartou.

Římská právní úprava darování pro případ smrti prošla recepcí a objevuje se dále ve významných civilních Evropských kodexech.

3.2 Obecný zákoník občanský 1811

28. října 1918 převzal nově vzniklý československý stát tzv. recepční normou všechny právní předpisy tehdejší rakousko-uherské monarchie. Pro české země tak platil recipovaný všeobecný zákoník občanský, tedy právo rakouské, pro Slovensko a Podkarpatskou Rus ovšem platilo právo uherské. Tento stav právního dualismu nebyl pro jednotné Československo vyhovující, proto se ihned začalo uvažovat o novelizace a unifikaci Československého občanského práva. Toto novelizační úsilí dospělo svého vrcholu až ve 30. letech.²⁵

V OZO, platném na našem území až do roku 1950, byl institut *darování na případ smrti* zakotven v ustanovení § 956.²⁶ Jakožto institut závazkového práva byl systematicky zařazen v hlavně osmnácté, upravující darování. Obdobně jako v současné právní úpravě, i zde bylo upřednostňováno posouzení darování pro případ smrti jako odkazu, ovšem pouze za předpokladu, že byly dodrženy formální náležitosti pro odkaz vyžadované. Za smlouvu platilo

²⁰ SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. Díl II, Právo majetkové*. Praha–nákladem vlastním. 1935. s. 314.

²¹ BONFANTE, Pietro, VÁŽNÝ, Jan. *Instituce římského práva*. Brno: Právnický, 1932. s. 714.

²² ELISCHER, David. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Svazek VI (§ 2521-3081). Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 650.

²³ Legát neboli odkaz je jednostranné právní jednání pro případ smrti.

²⁴ DAJCZAK, Wojciech a kol. *České vydání DOSTALÍK, Petr. Právo římské: základy soukromého práva*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013. s. 121.

²⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Civilní kodexy 1811–1950–1964*. Praha: Doplněk, 1993. s. 24–25.

²⁶ Darování, k jehož splnění má dojít teprve po smrti dárce, platí jako odkaz, šetřilo-li se předepsaných formálností. Jen tehdy budiž pokládáno za smlouvu, když obdarovaný je přijal, dárce se výslovně zřekl oprávnění je odvolati a byla o tom doručena obdarovanému písemná listina.

pouze výjimečně. Jde zde o darování, k jehož splnění má dojít po smrti dárce, přičemž formulace této podmínky byla ponechána na vůli stran. „*O výminkách při smlouvách platí stejná ustanovení jako o výminkách při posledním pořízení.*”²⁷ OZO obecně zamítal smluvní vázanost na případ smrti. Z této zásady stanovoval pouze dvě výjimky, a to darování na případ smrti a smlouvu dědickou jako zvláštní případ smlouvy svatební.²⁸

V OZO bylo nutné, aby darování na případ smrti splňovalo určité podmínky. První podmínkou bylo, aby obdarovaný dar přijal. Obdarovaný se po smrti dárce stal věřitelem zůstavitelovy pozůstalosti a darovaná věc mu tedy měla být odevzdána. Dále musela ze smlouvy vyplývat odkládací podmínka. Znění této podmínky mohlo být učiněno jak ve formulaci, že plnění nastane „*přežije-li dárce obdarovaného*”, nebo také, že plnění nastane „*po smrti dárce*”. V prvním případě jde o rezolutivní podmíněnou smlouvu, ve druhém případě pak pouze o časovou determinaci smlouvy.²⁹ Jinými slovy první podmínka nastat nemusí, ale druhá podmínka nastane vždy, jen nevíme kdy. (*Dies certus an, incertus quando.*) Další podmínkou bylo výslovné zřeknutí se práva dárce k odvolání daru, a to ve formě notářského zápisu či doložky darovací smlouvy. Vydání listiny obdarovanému muselo být učiněno rovněž ve formě notářského zápisu.³⁰ Nutnost, aby toto právní jednání bylo činěno ve formě notářského zápisu vyplývá ze skutečnosti, že se jedná o darování, při kterém nedochází ke skutečnému odevzdání věci, pro které byla stanovena obligatorně forma notářského zápisu v zákoně č. 76/1981 ř.z.³¹

Judikatura odlišovala případy, kdy se jedná o darování mezi živými a kdy již jde o darování na případ smrti. Například byla-li věc odevzdána s tím, že se v případě odevzdatelovy smrti stane vlastnictvím příjemce, posuzovalo se toto jednání jako darování *inter vivos*.³² Rozhodující roli tedy hrálo faktické odevzdání věci. Jak ale vyplývá z následující judikatury, na tuto otázku nebyl jednotný názor. „*Není darováním na případ smrti, nýbrž mezi živými pod rezolutivní výminkou, prohlásil-li dárce, že nevrátí-li se z koncentračního tábora ani on ani jeho děti, může si obdarovaný ponechat věc, již má pro dárce v úschově.*”³³

---

²⁷ ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rus. Díl IV.* Praha: V. Linhart, 1936. s. 235.

²⁸ Tamtéž, s. 447.

²⁹ Tamtéž, s. 234–237.

³⁰ Tamtéž, s. 448.

³¹ Ustanovení § 1 písm. d) zákona č. 76/1981 z.ř., o tom, ku kterým jednáním právním potřebí spisu notářského.

³² Rozhodnutí Gl. U. 723, citováno dle ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl IV* Praha: V. Linhart 1936, s. 449.

³³ Rozhodnutí Nejvyššího soud Československé republiky ze dne 8. května 1947, sp. zn. Rv I 109/47.

„Byla-li odevzdána věc u příležitosti onemocnění jejího vlastníka s tím, že příjemce má ji opatrovati a v případě, že nemocný se již nevrátí z nemocnice, podržeti, je to darování na případ smrti.“³⁴

Příkaz zůstavitele jiné osobě, aby po jeho smrti naložila určitým způsobem s pozůstalostním jměním ve prospěch určité osoby, rovněž není považováno za darování pro případ smrti. Tzv. *mandatum post mortem*, bylo považováno za neplatné.³⁵

Přestože se na darování pro případ smrti nevztahovaly ustanovení a omezení dědického práva, byl s ním tento institut v souladu. Práva nepominutelného dědice, respektive jeho práva na povinný díl nemohla být v tomto směru omezena, neboť OZO umožňoval žádat vrácení daru, který povinný díl zkracoval.³⁶

3.3 Občanský zákoník 1950 a 1964

Výminku, že obdarovaný musí dárce přežít, obsahoval až vládní návrh občanského zákoníku z roku 1937, který se ale obecně navracel k tradici obecného zákoníku občanského a představoval jeho modernizaci.³⁷ Oproti OZO tak dochází pouze ke změně formulace podmínky darování, a to dle důvodové zprávy především s ohledem na ustálenou praxi.³⁸ Dle této úpravy bylo darování pro případ smrti jediným pořízením pro případ smrti, které mělo všeobecnou povahu a zároveň šlo o právní jednání dvoustranné. Přestože tento návrh nebyl z politických důvodů na našem území nikdy přijat, stal se výrazným inspiračním zdrojem v oblasti dědického práva pro OZ, o čemž svědčí i srovnání JUDr. Horáka: „Na základě našich srovnání jsme dospěli k výsledku, že z 246 dědickoprávních ustanovení nového občanského zákoníku se u 191 z nich stal inspirací vládní návrh z roku 1937 (celkově tedy ze 78 %).“³⁹

Vládní návrh občanského zákoníku byl nahrazen občanským zákoníkem z roku 1950 v rámci tzv. právnícké dvouletky. V OZ 1950 byla úprava dědického práva výrazně zúžena.

³⁴ P. 1866, citováno dle ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl IV* Praha: V. Linhart 1936, s. 448.

³⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 16. února 1938, sp. zn. Rv I 1156/36 citováno dle LAVICKÝ, Petr, POLIŠENSKÁ, Petra. *Judikatura k rekodifikaci – Darování, koupě a směna*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. s. 85.

³⁶ TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti – trojský kůň dědického práva. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 13-14, s. 474.

³⁷ Ustanovení § 807 Vládního návrhu z roku 1937. Darování závislé na výmince, že obdarovaný dárce přežije, spravuje se ustanoveními této hlavy jen tehdy, když obdarovaný dar přijme a když se dárce výslovně zřekne práva dar odvolati a o tomto zřeknutí vydá obdarovanému listinu. Jde-li o darování uvedené v § 791, musí býti zřeknutí práva odvolacího obsaženo v notářském spisu.

³⁸ Zákon, kterým se vydává všeobecný zákoník občanský. Návrh superrevisní komise. Díl II. Důvodová zpráva. Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1931, s. 234–235. Citováno dle TALANDA, Adam, TALANDOVÁ, Iveta. Darování pro případ smrti. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, roč. 23, č. 2, s. 111.

³⁹ DADUOVÁ, Martina, HORÁK, Ondřej. Nové dědické právo a meziválečná rekodifikace. *Ad Notam*, 2016, roč. 22, č. 1, s. 8.

Institut darování pro případ smrti byl zcela vypuštěn, „*ve snaze vyloučit majetkové dispozice člověka pro případ smrti a posílit dědění ze zákona*”.^{40 41} Institut odkazu pak byl dále upraven pouze v jediném ustanovení. Tento občanský zákoník se již odkláněl od římskoprávních vzorů, a naopak byl výrazně ovlivněn programem vládnoucí komunistické strany. Setkáváme se zde především s novou konstrukcí vlastnického práva, upřednostňující vlastnictví socialistické a kolektivní. Dochází zde k výraznému omezení majetkových svobod a smluvní volnosti jednotlivce. Občanský zákoník měl zejména výraznou politickou funkci. „*Nech je aj občiansky zákonník dokonale ovládanou zbraňou, ktorou budú aj naše súdy mobilizovať pracujúci ľud na uskutečnenie socializmu.*”⁴²

Následující občanský zákoník z roku 1964 pokračoval v deformaci soukromého práva a mnoho tradičních institutů bylo zcela vypuštěno, nebo alespoň odsunuto na okraj. V této úpravě již například zcela mizí možnost pořídit pro případ smrti odkazem. Úprava dědického práva byla obsažena v pouhých 44 §, oproti úpravě v OZ, kterou tvoří zhruba o 200 ustanovení více.⁴³ OZ 1964 ustanovoval v § 628 odst. 3 smlouvu, podle níž má být plněno až po dárcově smrti za neplatnou, a to neplatnou absolutně. Darování bylo tedy nadále možné pouze *inter vivos*, tedy mezi živými.⁴⁴ Uzavření darovací smlouvy s rozvazovací podmínkou, že přežije-li dárcé obdarovaného, získat dárcé dar nazpět, byla ale připuštěna, neboť šlo o plnění mezi živými, což se výslovnému zákazu nepříčilo.⁴⁵ Důvod této úpravy byl spatřován v tom, že se zabraňuje obcházení ustanovení práva dědického, především zákonné dědické posloupnosti. Rovněž také bylo tvrzeno, že darováním pro případ smrti se omezuje testovací svoboda zůstavitele.⁴⁶ Tímto ovšem ale naopak docházelo k výraznému omezení zůstavitelovy vůle pořídit o svém majetku pro případ své smrti. Jak uvádí prof. Eliáš: „*Předně nelze zákazem vůbec posílit svobodu jednotlivce. Ve prospěch rozšíření autonomie vůle navíc vůbec není vhodná cesta, když bude jednající zbaven odpovědnosti za vlastní předchozí chtěné jednání.*”⁴⁷

---

⁴⁰Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze). s. 478. [Obcanskyzakonik.justice.cz](http://obcanskyzakonik.justice.cz), 14. února 2017 [cit. 14. února 2017]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

⁴¹Ustanovení § 385 OZ 1950. Darovací smlouva je neplatná, pokud má být podle ní plněno až po dárcově smrti.

⁴²BĚLOVSKÝ, Petr. Občanské právo. In BOBEK, Michal a kol. *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Mezinárodní politický ústav, Masarykova Univerzita, 2009. s. 435.

⁴³BEDNÁŘ, Václav. Dědické právo v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo, 2012, roč. 21 č. 5* s. 162.

⁴⁴ŠKÁROVÁ, Marta. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II. Komentář*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1796.

⁴⁵ELISCHER, David. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Svazek V. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 650-651.

⁴⁶ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 2. svazek (§ 488 - § 880). Praha: Linde a.s., 2008, s. 1884-1885.

⁴⁷Tamtéž, s. 1884.

Vzhledem k pouhé novelizaci tohoto občanského zákoníku v roce 1991, došlo k obnovení institutu darování pro případ smrti až účinností občanského zákoníku v roce 2014, a to jako výjimky z obecné nepřipustnosti smluvní vázanosti mortis causa.

4. Současná právní úprava

Současná právní úprava stojí na několika hlavních myšlenkách, které prostupují celou úpravou OZ. Na tomto místě bych chtěla dvě z nich, důležité pro tuto práci, vyzvednout. První z nich je autonomie vůle jedince jako projev přirozené svobody člověka. Tato myšlenka pramení z poznání, že by si lidé měli spravovat osobní záležitosti především dle vlastního rozumu a názoru, neboť právě oni svým potřebám nejlépe rozumějí. Druhou myšlenkou je rovněž poznání, že tato svoboda člověka rozhodovat, nemůže být zcela neomezená. Proto OZ myslí i na osoby, pro které je na místě zajistit rozumnou míru ochrany.⁴⁸ Pro obě tyto myšlenky by pak měla být, dle mého názoru, zajišťována rovnováha.

4.1 Darování pro případ smrti v OZ

Současný občanský zákoník upravuje v ustanovení § 2063 darování pro případ smrti následovně: „*Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se posuzuje zpravidla jako odkaz. Podle ustanovení o darování se řídí, přijme-li obdarovaný dar a vzdá-li se dárce výslovně práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu. Tím není dotčen § 2057.*”⁴⁹

Toto ustanovení můžeme rozdělit na darování pro případ smrti podle věty první, kdy se na toto jednání bude pohlížet jako na odkaz, tedy se bude řídit ustanoveními práva dědického a darování pro případ smrti podle věty druhé, kdy za splnění podmínek bude toto ustanovení podléhat obecně ustanovením o darovací smlouvě. Podstata tohoto institutu spočívá v možnosti dárce ponechat si vlastnické právo k darované věci až do účinnosti smlouvy, která je odsunuta na nejzazší možný okamžik, tedy dárceovu smrt. Účinností smlouvy pak nabývá vlastnické právo obdarovaný, v souladu s ustanovením § 1099 OZ.

Darování pro případ smrti rozlišujeme klasické, tedy tak jak jej přijal OZ, v podobě podmíněné darovací smlouvy. Druhou modalitou je tzv. *donatio mortis causa* pravé. Pravé darování pro případ smrti spočívá „*v určení dne smrti dárce, jako okamžiku nabytí vlastnického práva k darované věci obdarovaným*”.⁵⁰ Tuto koncepci však náš právní řád neakceptuje. V případě, že tedy obdarovaný zemře dřív než dárce, nepřechází dle současné právní úpravy právo na vydání daru na dědice obdarovaného. Je to dáno formulací podmínky přežití dárce,

---

⁴⁸ ELIÁŠ, Karel. Co přináší nový občanský zákoník byznysu? *Obchodněprávní revue*, 2012, roč.4, č. 5 s. 148.

⁴⁹ Ustanovení § 2057 OZ. Při darování věci zapsané do veřejného seznamu vyžaduje smlouva písemnou formu. Písemnou formu vyžaduje smlouva také tehdy, nedojde-li k odevzdání věci zároveň s projevem vůle darovat a přijmout dar. Dárce je zavázán k odevzdání daru, není však povinen platit úrok z prodlení.

⁵⁰ ELISCHER, David. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Svazek V. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, str. 651.

kteřá nemusí nastat, oproti určení dne smrti dárce, což je situace, kteřá nutně nastat musí. Převedení vlastnického práva na obdarovaného, v očekávání smrti dárce, s rozvazovací podmínkou navrácení daru v případě, že dárce přežije, můžeme chápat jako třeťí modalitu darování pro případ smrti. Jak rakouská právní doktrína, tak literatura ovšem dovodily, že se bude jednat spíše o darování mezi živými.⁵¹

4.2 Darování pro případ smrti věci movité a nemovité

V případě darování pro případ smrti je potřeba rozlišovat, zda jde o věc podléhající evidenci ve veřejném seznamu či nikoli, a to vzhledem k okamžiku nabytí vlastnického práva. Věci neevidované ve veřejném seznamu se stávají okamžikem smrti dárce vlastnictvím obdarovaného a nestanou se tak součástí pozůstalosti. Nebudou tedy ani předmětem řízení o pozůstalosti podle ZZŘ. Naopak věci evidované ve veřejném seznamu se smrtí dárce stanou součástí pozůstalosti a dědic je povinen je obdarovanému následně vydat. Při vkladu práva k nemovitosti do katastru nemovitostí, tak bude moci vkladové řízení proběhnout teprve po pravomocném skončení řízení pozůstalostního.⁵²

Dále má rozlišení darování věci movité a nemovité vliv na odměnu notáře, jejíž základ se vypočítává z obvyklé ceny aktiv pozůstalosti.⁵³ V případě darování věci movité, se hodnota daru do aktiv pozůstalosti nezapočte. Naopak v případě darování věci nemovité, evidované ve veřejném seznamu, dojde ke zvýšení základu pro výměru odměny notáře. Pro srovnání, rakouská judikatura dovozovala, že se darování pro případ smrti započítává do pozůstalosti jako pasivum vždy s ohledem na to, že se dle ustanovení § 956 věty druhé ABGB považuje za závaznou smlouvu.⁵⁴

4.3 Vztah darování pro případ smrti a darování

Darování je jeden ze základních institutů soukromoprávního styku. Rozumíme jím darovací smlouvu, kdy se dárce zavazuje bezúplatně převést vlastnické právo k věci, či vlastnické právo k věci převádí a obdarovaný toto jednání akceptuje.⁵⁵ ⁵⁶Dochází zde tedy ke zmenšení majetku

---

⁵¹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. Svazek 2. (§ 488-880)*. Praha: Linde a.s., s. 1885.

⁵² BEDNÁŘ Václav, KASÍK, Petr. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 12.

⁵³ Ustanovení § 12 Vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů, správců pozůstalosti a Notářské komory České republiky (notářský tarif), ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁴ TILSCH, Emanuel. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2015, s. 60.

⁵⁵ Ustanovení § 2055 OZ.

⁵⁶ Nepochází tedy k presumpci akceptace nabídky daru, kterou zná ku příkladu právo německé. Ustanovení § 516 odst. 2 BGB.

dárce a současně ke zvětšení majetku obdarovaného. Mezi základní modalitty darování patří darování uzavřené s odkládací (suspenzivní) podmínkou a darování s podmínkou rozvazovací neboli rezolutivní.

Darování pro případ smrti je systematicky zařazeno do hlavy II OZ, která upravuje závazky z právního jednání, do oddílu s názvem Darování. OZ, jak bylo zmíněno výše, zvolil modalitu darování pro případ smrti jako podmíněné darovací smlouvy. Budou-li tedy naplněny všechny podmínky ustanovení § 2063 OZ, bude na darování pro případ smrti dopadat obecná úprava darování. Odlišení, zda půjde o darování pro případ smrti či darování, které se považuje za odkaz, spočívá především v tom, zda se dárce vzdá svého práva dar odvolat.

Darování pro případ smrti je smlouvou podmíněnou a konsenzuální. K odevzdání předmětu daru ovšem nedochází zároveň s projevem vůle darovat a dar přijmout. Je proto vyžadována, s ohledem na ustanovení § 2057 odst. 2 OZ, rovněž písemná forma této smlouvy. Oproti právní úpravě OZO však není nutná forma notářského zápisu.⁵⁷ Z obecné úpravy bude na *donatio mortis causa* dopadat rovněž ustanovení § 2057 OZ, kde je rozlišen darcův majetek současný a budoucí. Darovat pro případ smrti lze tak všechny darcův majetek vymezený ke dni účinnosti smlouvy. Dispozicí s majetkem budoucím je dárce omezen do výše jeho poloviny.⁵⁸

Na rozdíl od běžného darování, je darování pro případ smrti konstruováno jako neodvolatelné, a to zřejmě i ve vztahu k zákonným možnostem odvolání daru pro nevděk a nouzi. Ustanovení § 2076 OZ sice uvádí, že ke vzdání se možnosti odvolat dar pro nouzi či nevděk se nepřihlíží, toto ovšem z výslovné dikce ustanovení platí pouze pro darování mezi živými. Podrobněji se problematikou možnosti odvolat dar zabývám v navazující kapitole.

4.4 Podmínky platnosti darování pro případ smrti

4.4.1 Přijetí daru

Darování pro případ smrti je smlouvou konsenzuální. K jejímu uzavření je potřeba souhlasný projev vůle obou smluvních stran. Reálná podoba této smlouvy je vyloučena, neboť pokud by došlo k reálnému odevzdání věci do vlastnictví jiné osoby, jednalo by se o prosté darování mezi živými. Z tohoto důvodu je za přijetí daru obdarovaným třeba považovat pouze projev vůle navenek, že dar přijímá.⁵⁹

---

⁵⁷ ŠEEMANOVÁ, Jana, POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře (podle nového občanského zákoníku). *Ad Notam*, 2013, roč. 19 č. 4 s. 7.

⁵⁸ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. s. 804.

⁵⁹ Pokud by přesto bylo obdarovanému umožněno s věcí nakládat, byl by tento zřejmě pouze v pozici detentora, neboť k převedení vlastnického práva dochází až účinností smlouvy.

4.4.2 Vzdání se práva dar odvolat

Zřejmě nejproblematictější podmínkou tohoto institutu je, že se dárce musí vzdát práva odvolání daru.⁶⁰ V tomto případě se nedomnívám, že tvrzení JUDr. Dvořákové Závodské, že „*tento dar je možné odvolat pouze pro nevděk či nouzi*,”⁶¹ je správné. Respektive se nedomnívám, že takto kategorický závěr lze učinit bez hlubší analýzy. Toto vzdání se práva dar odvolat bude totiž zřejmě platit i ve vztahu k zákonným důvodům odvolání daru. Někteří autoři dovozují, že tím, že se dárce vzdá práva dar odvolat, dochází k upřednostnění obdarovaného pro případ smrti proti obdarovanému z běžné darovací smlouvy. V případě běžného darování mezi živými, se totiž uplatní ustanovení § 2076 OZ a ke vzdání se práva dar odvolat pro nouzi či nevděk se nepřihlíží.⁶² Naopak dikce podmínky vzdání se práva dar odvolat v ustanovení § 2063 OZ má zřejmě za následek vzdání se jakéhokoli práva na odvolání daru. Rovněž JUDr. Kasík a JUDr. Bednář uvádějí: „*není možné dovozovat, že vzdáním se možnosti práva dar odvolat by se myslelo např. smluvené právo odvolat dar z jiných než zákonných důvodů.*”⁶³

Je zde však i názor opačný. Na vzdání se práva dar odvolat je pohlíženo jako na pouhý rozlišovací prvek mezi darováním pro případ smrti a odkazem. To by prakticky znamenalo, že zůstavitel by měl stále možnost odvolat dar ze zákonem stanovených důvodů, fakticky ovšem přichází v úvahu pouze odvolání pro nevděk.⁶⁴ Odvolání daru pro nouzi postrádá smyslu, neboť dárce má veškerý darovaný majetek stále ve své dispozici. Tomuto názoru svědčí i judikatura Nejvyššího soudu rakouského, která dovodila, že „*darování pro případ smrti může být pro hrubý nevděk odvoláno*”⁶⁵ OZ výslovně pamatuje až na případy, kdy by obdarovaný záměrně způsobil smrt dárce, aby tak dříve dosáhl prospěchu z uzavřené smlouvy. V takovém případě je možné, aby se ke splnění podmínky přežití dárce nepřihlíželo, a to v souladu s ustanovením § 549 odst. 1 OZ.⁶⁶

Jest otázkou, zda by bylo lépe přiklonit se ke střeoevropské tradici a umožnit odvolání darování pro případ smrti pro nevděk. Zvláště pak s ohledem na to, že OZ má být „*konceptně*

⁶⁰ Nic ale nebrání stranám zrušit tuto smlouvu vzájemnou dohodou.

⁶¹ DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Nepominutelný dědic. *Právo a rodina*, 2016, roč. 18, č. 5, s. 9.

⁶² ELISCHER, David. *Darování a jeho podoby v novém soukromém právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 84.

⁶³ BEDNÁŘ Václav, KASÍK, Petr. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 13.

⁶⁴ TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti. In Stloukalová, Kamila. *Soudobé reflexe římského práva*. Praha: Univerzita Karlova–právnícká fakulta, 2014. s. 159.

⁶⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu rakouského ZBI sv. 41 s. 38 č. 5 citováno dle ROUČEK, František., SEDLÁČEK, Jaromír.: *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi díl IV*. Praha: V. Linhart, 1936. s. 449.

⁶⁶ Ke splnění podmínky se nepřihlíží, způsobí-li její splnění záměrně osoba, která není oprávněna tak učinit a které je splnění podmínky na prospěch.

navazující na tradice středoevropského právního myšlení”.⁶⁷ Druhou možností je pak klást důraz na dárcovu znalost striktních podmínek darování pro případ smrti a dovodit úplnou nemožnost odvolání daru. Pro zmírnění této podmínky je ale potřeba uvést, že darování pro případ smrti je smlouvou, tedy zde budou dopadat i obecná ustanovení o smluvní volnosti. Nic tedy zřejmě dárci nebrání vtělit do smlouvy rozvazovací podmínku pro případ nevděku obdarovaného a zajistit tak, aby obdarovaný dar nenabyl, zachová-li se vůči dárci v rozporu s dobrými mravy.⁶⁸

Domnívám se, že rozhodnutí, která ze dvou výše popsaných variant bude nakonec aplikována, ukáže až soudní praxe a judikatura. S ohledem na laickou veřejnost a značnou komplikovanost této právní úpravy, bych se v tomto případě přikláněla k variantě, že darování pro případ smrti by mohlo být pro hrubý nevděk odvoláno.

4.4.3 Vydání listiny obdarovanému

Smlouva o darování pro případ smrti vyžaduje písemnou formu. Tato podmínka plyne z obecných ustanovení o darování, a to konkrétně z ustanovení § 2057 odst. 2 OZ, neboť zde nedochází k odevzdání věci současně s projevem vůle darovat. Jedná se o prostou písemnou formu, bez dalších podmínek. Není vyžadováno, jako u holografní závěti, sepsat celou smlouvu vlastní rukou, ani nejsou potřeba žádní svědci, jako u závěti allografní.

V ustanovení § 2063 OZ je písemná forma vyžadována rovněž pro dárcův projev vůle vzdání se možnosti dar odvolat. Pravděpodobně ale bude dárcovo prohlášení o vzdání se práva dar odvolat obsaženo v samotné smlouvě o darování pro případ smrti.⁶⁹ Oproti úpravě v OZO již není vyžadována forma notářského zápisu, což podléhá v současné době kritice. Notářský zápis by poskytoval větší právní jistotu o zachování skutečné vůle zůstavitele, rovněž by mohl sloužit jako prevence před unáhlenými rozhodnutími uzavřít smlouvou o tak důležité záležitosti, jako je pořízení pro případ smrti.⁷⁰ Dědická smlouva, jako další příklad dvoustranného právního jednání na případ smrti, totiž formu notářského zápisu vyžaduje.

Domnívám se, že *de lege ferenda* by byla vhodná úprava povinného notářského zápisu, a to i vzhledem ke skutečnosti, že darování pro případ smrti je konstruováno jako neodvolatelné.

---

⁶⁷ *Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze)*. s. 17. obcanskyzakonik.justice.cz, 25 února 2017 [cit. 25. února 2017]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >

⁶⁸ BEDNÁŘ Václav, KASÍK, Petr. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 13.

⁶⁹ ŠEŠINA, Martin. Ještě k Příspěvků do diskuse o článku Mgr. Šimona Kleina Dědická smlouva a darování pro případ smrti, uveřejněném v AD NOTAM č. 4/2013. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 6, s. 22.

⁷⁰ MATYZYKOVÁ, Pavlína. Stručné zamyšlení nad institutem darování pro případ smrti. *Ad Notam*, 2007, roč. 13, č. 3 s. 83.

Hlavním argumentem je ale ochrana samotného zůstavitele, který nemusí mít vždy jasnou představu o tom, jaké následky může jeho právní jednání mít. Notářský zápis sepisují pouze k tomu povolání odborníci. Je v zájmu zůstavitele, aby z jednání učiněného ještě za jeho života, nevznikl spor a byla dodržena jeho projevená vůle. Předpokládám zde, že darováním pro případ smrti chce dárce jistě předejít majetkovým sporům mezi dědici, pro což je notářský zápis více než vhodný. Notářskému zápisu jsou totiž zákonem přiznány kvalifikované účinky, tedy se presumuje jeho pravost a správnost a má tedy velkou důkazní sílu. Jen velmi obtížně tak lze zpochybnit právní jednání, učiněno formou veřejné listiny, a to nejen po stránce formální.⁷¹ V případě napadnutí soukromé listiny je potřeba, aby byla prokázána její pravost. Naopak v případě notářského zápisu ten, kdo se jej dovolává, nemusí činit nic, neboť v tomto případě je důkazní břemeno na tom, kdo notářskému zápisu odporuje.⁷² Pro zaručení zachování hodnot zůstavitelem vytvořených, svědčí také fakt, že originál notářského zápisu je vždy archivován ve sbírce notářských zápisů, čímž je odůvodněna veřejná víra v tento zápis.⁷³ Obecně lze tedy říci, že notářský zápis chrání nejen dárce ale i jeho dědice a právní jistotu vůbec.

---

⁷¹ TLÁŠKOVÁ, Šárka. Proč mají notáři a notářské zápisy v dnešní době stále smysl. *Ad Notam*, 2009, roč. 15, č. 1, s. 1.

⁷² SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014. s. 58.

⁷³ KLEIN, Šimon. Veřejné listiny a jejich důkazní síla. *Ad Notam*, 2014, roč. 20, č. 4, s. 3.

5. Darování pro případ smrti a dědické právo

Darování pro případ smrti v průběhu své existence stálo vždy vedle dědického práva a mělo představovat jeho doplnění a rozšíření. S vývojem a proměnami dědického práva, doznal proměn i tento institut. Komparací s jednotlivými nejvýznamnějšími instituty dědického práva chci ukázat, zda i dnes můžeme chápat darování pro případ smrti jako doplněk dědického práva, nebo zda se již jedná o institut zcela samostatný, umožňující některá ustanovení, nebo i soubor ustanovení práva dědického zcela nahradit.

5.1 Vztah darování pro případ smrti a odkazu

5.1.1 Odkaz v OZ

Dikce ustanovení § 2063 OZ výslovně odkazuje na dědické právo, kdy se na darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, má zpravidla pohlížet jako na odkaz, což je v důsledku rekonstrukce soukromého práva další znovuoobnovený institut práva dědického.

„*Odkazem nazýváme přímé poskytnutí prospěchu majetkového posledním pořízením (na případ smrti), pokud nejde o povolání k posloupnosti universální.*”⁷⁴ V případě odkazu zůstavitel vydělí určitou věc z pozůstalosti a její vlastnictví převede na dědice nebo na osobu, která dědicem není.⁷⁵ Nelze tedy volně zaměňovat osobu odkazovníka s osobou dědice, což je výslovně uvedeno i v ustanovení § 1477 odst. 2 OZ. Odkazovník oproti dědici nebude odpovědný za dluhy zůstavitele a rovněž předání odkazu se odehrává zpravidla bez nutnosti soudního řízení, tedy neformální cestou.⁷⁶ Znovuzavedení institutu odkazu tak umožňuje snížení počtu účastníků dědického řízení, čímž do jisté míry i omezuje jeho průtahy.⁷⁷

Institut odkazu neboli legátu, jak již bylo zmíněno, je na rozdíl od darování pro případ smrti zařazen mezi absolutní majetková práva v hlavě III OZ a spadá tak pod právo dědické. Jeho legální definici najdeme v § 1477 OZ kde je stanoveno: „*Odkazem se odkazovníku zřizuje pohledávka na vydání určité věci, popřípadě jedné či několika věcí určitého druhu, nebo na zřízení určitého práva.*” Podmínky zřízení odkazu jsou pak dále upraveny v ustanovení § 1594 OZ a následující. Předmětem odkazu tak nemůže být v souladu s ustanovením § 1477 odst. 2 OZ právo na pozůstalost nebo podíl z ní. To platí i pro darování pro případ smrti, neboť v opačném případě by se jednalo o dědickou smlouvu.

---

⁷⁴ KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské IV, V. Právo rodinné. Právo dědické*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2014 (reprint z roku 1936). s. 109.

⁷⁵ BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 137.

⁷⁶ ELISCHER, David. *Darování a jeho podoby v novém soukromém právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 83.

⁷⁷ KLEIN, Šimon. Odkaz a dědění konkrétně určených věcí v NOZ. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 2, s. 5.

Ustanovení o odkazu tvoří pojítka mezi darováním pro případ smrti a dědickým právem. Pokud nebudou splněny veškeré náležitosti pro darování pro případ smrti vyžadované, bude se na darování pro případ smrti hledět jako na odkaz. Je tedy zřejmé, že zákonodárce zde upřednostňuje užití institutu práva dědického, a to formu singulární sukcese. Naopak v ustanoveních práva dědického v § 1594 odst. 2 OZ je uvedeno „*Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se považuje za odkaz, pokud se dárce nevzdal práva dar odvolat.*” Z pohledu práva dědického je tedy jako odkaz posouzeno každé darování pro případ smrti, kde schází vzdání se práva dar odvolat. Vystává otázka, jak pohlížet na jednání, které nenaplnuje všechny podmínky stanovené pro darování pro případ smrti, tedy případ, kdy se dárce sice vzdá svého práva dar odvolat, ale nevydá o tom obdarovanému listinu. Takové jednání nenaplnuje ani předpoklady § 1594 odst. 2 OZ. Dle JUDr. Bednáře a JUDr. Kasíka „*Nebude-li listina o vzdání se práva dar odvolat obdarovanému vydána, avšak ostatní podmínky budou splněny, je možné toto právní jednání považovat za poslední vůli dárce, samozřejmě za předpokladu, že budou splněny náležitosti pro platnost závěti.*”⁷⁸ JUDr. Elischer navrhuje překlenout tento výkladový problém chápáním ustanovení § 2063 OZ jako *lex specialis* ve vztahu k § 1594 odst. 2 OZ, co se týče výslovného požadavku na vzdání se práva dar odvolat.⁷⁹ V situaci, kdy nebyl dodržen požadavek vydání listiny o zřeknutí se práva dar odvolat, bude tedy možné považovat toto jednání za odkaz. Otázku formálních náležitostí odkazu v případě, že nebudou naplněny veškeré požadavky pro posouzení jednání jako darování pro případ smrti, rozebírám podrobněji v navazující podkapitole.

Rovněž institut odkazu se do našeho právního řádu po čase vrací, jako další projev zásady autonomie vůle. Na rozdíl od darování pro případ smrti měl ještě své místo v OZ 1950, zcela vypuštěn byl až v OZ v roce 1964, respektive zde docházelo prakticky ke splynutí s institutem dědictví. Vlivem této úpravy, se dodnes používá slovní spojení „*svůj majetek odkazuji,*” ačkoli je z okolností zřejmé, že zůstavitel mínil ustanovení dědictví, nikoli zřízení odkazu.⁸⁰ OZ již tyto pojmy striktně rozlišuje.⁸¹

---

⁷⁸ BEDNÁŘ, Václav, KASÍK, Petr. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2014, s. 12.

⁷⁹ ELISCHER, David. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Svazek V. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, s. 653.

⁸⁰ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi.* Praha: C. H. Beck 2014. s. 113.

⁸¹ Rovněž je v OZ odlišen pojem pozůstalost a dědictví. Pozůstalostí rozumíme veškeré jmění zůstavitele, kromě práv osobní povahy. Ta část pozůstalosti, která náleží dědici, se pak nazývá dědictvím.

PAVELKA, Jan, TITLBACHOVÁ, Soňa, ŠMÍD, David. *Dědické právo po rekodifikaci soukromého práva.* [online]. epravo.cz, 19. března 2017 [cit. 19. března 2017] Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/dedicke-pravo-po-rekodifikaci-soukromeho-prava-91499.html?mail>>

V souvislosti s odkazem došlo v OZ také k obnovení tzv. falcidiánské kvarty, která zaručuje, že dědici zůstane vždy alespoň čtvrtina dědictví nezatížená odkazy. V ustanovení § 1598 se tak OZ odklání od koncepce OZO, kde mohl zůstavitel dědictví odkazy zcela vyčerpat.⁸² Důvodová zpráva k tomuto uvádí, že „*takto jsou chráněni běžní dědicové; ochrana nepominutelných dědiců je silnější a věnuje se jí třetí oddíl této hlavy*”.

5.1.2 Formální náležitosti odkazu

Ustanovení upravující darování pro případ smrti je výrazně inspirováno OZO. Rovněž zde je obecné splnění podmínky přežití dárce, primárně považováno za odkaz. V nové právní úpravě však chybí požadavek, aby darování pro případ smrti, v případě, že se má posuzovat jako odkaz, plnilo také jeho formální náležitosti. Ustanovení § 956 OZO „*Darování, jehož splnění má nastati teprve po dárcově smrti, je platné jako odkaz, zachovají-li se předepsané formalities. Jen tehdy jest je pokládati za smlouvu, jestli-že je obdarovaný přijal, dárce se výslovně zřekl práva je odvolati a obdarovanému o tom vydána byla listina.*” Ustanovení § 2063 OZ „*Darování závislé na podmínce, že obdarovaný dárce přežije, se posuzuje zpravidla jako odkaz. Podle ustanovení o darování se řídí, přijme-li obdarovaný dar a vzdá-li se dárce výslovně práva dar odvolat a vydá o tom obdarovanému listinu. Tím není dotčen § 2057.* Z komparace uvedených ustanovení zjistíme, že se jedná o úpravu velmi podobnou, pouze s několika málo odchylkami. Kromě formulace odkládací podmínky, je to pak také absence dovětku „*zachovávají-li se předepsané formalities.*” JUDr. Klein přímo uvádí: „*Jediným rozdílem přitom je, že nový občanský zákoník v § 2063 OZ výslovně neuvádí požadavek, aby darování pro případ smrti, v případě, že se má posuzovat jako odkaz, plnilo též formální náležitosti odkazu.*”⁸³

Na první pohled, absence tohoto výslovného požadavku, nevytváří pochybnosti. Šetřit formálních náležitostí odkazu by mohlo vyplývat z dikce ustanovení § 2063 OZ, tedy z formulace: „*se posuzuje zpravidla jako odkaz*”. Z jazykového výkladu by tak ustanovení § 2063 OZ odkazovalo na obecnou úpravu odkazu v hlavě třetí OZ a bylo by tak nutné dodržet požadavky kladené jak na osobu odkazovníka, tak na zůstavitele. S tímto závěrem koresponduje i komentář k OZO, kde je uvedeno, že nebyly-li naplněny předpoklady ustanovení § 956 OZO věty druhé, mohlo dárcovo prohlášení platit jen tehdy, mělo-li všechny

---

⁸² ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 656.

⁸³ KLEIN, Šimon. Darování pro případ smrti a dědická smlouva. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 15.

náležitosti poslední vůle.⁸⁴ Odkaz ovšem není institutem samostatným a musí vždy rovněž splňovat formální požadavky, kladené na to které pořízení pro případ smrti, ve kterém je uveden.⁸⁵ „Zákon výslovně vyžadoval splnění formálních náležitostí na zřízení odkazu kladených, a ne každá darovací smlouva tak mohla být jako odkaz posouzena“.⁸⁶ V případě darovací smlouvy s podmínkou že obdarovaný musí dárce přežít, je odkaz zřízen darovací smlouvou, která se tak pro odkazovníka stává titulem pro vznik práva. Přestože půjde v tomto případě o pořízení pro případ smrti a dvoustranné právní jednání stejně jako v případě dědické smlouvy, nelze zde analogicky dovodit i nutnost formy notářského zápisu.⁸⁷

Dalším možným řešením, které zmiňuje JUDr. Klein je, že přímým vypuštěním tohoto požadavku zákonodárce zamýšlel učinit tento úkon neformální, pro jeho menší závažnost, z důvodu jeho odvolatelnosti. V návaznosti ale pak tuto variantu označuje za protismyslnou, kdy darování pro případ smrti považuje za pouhou odchylku od obecné úpravy v dědickém právu, rovněž zmiňuje, že účelem zákona zřejmě není obcházet svá vlastní ustanovení. Výklad k této problematice uzavírá, že je potřeba, aby darování pro případ smrti naplnilo formální náležitosti odkazu, jestliže se nebude posuzovat dle ustanovení o darování. V opačném případě dovozuje, že je nutné takové jednání považovat za neplatné.⁸⁸

S výše uvedeným závěrem JUDr. Kleina se neztotožňuji, a to zejména s ohledem na zásadu favorizace platného právního jednání před neplatným.⁸⁹ Zásada, že na právní jednání se má hledět spíše jako na platné, než neplatné, se projevuje také „v úpravě vzniku právního jednání (smlouvy), kde směřuje k odstranění formálních požadavků ztěžujících či přímo bránících vzniku právního jednání“.⁹⁰ V důsledku nutnosti aplikace veškerých formálních požadavků se domnívám, že by ve většině případů bylo nutné darování pro případ smrti, které nesplňuje některý z požadavků věty druhé, považovat za neplatné téměř vždy a účel institutu by tak postrádal smyslu. Je velmi nepravděpodobné, že při uzavírání darovací smlouvy pro případ smrti budou zároveň dodrženy veškeré požadavky stanovené pro pořízení pro případ smrti,

---

⁸⁴ ROUČEK, František., SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi díl IV*. Praha: IV. Linhart, 1936. s. 447.

⁸⁵ Závěť musí splňovat obecné požadavky kladené na právní jednání. Musí zde být projevena pravá a vážná vůle prostá omylu, určitá a srozumitelná. Dodrženy musí být rovněž speciální ustanovení obsažené v § 1525-1550 OZ. Co je stanoveno o závěti, platí obdobně i o dovětku. Na dědickou smlouvu jako na smíšený právní útvar dopadají jak ustanovení o smlouvě, tak i o závěti.

⁸⁶ TALANDA, Adam, TALANDOVÁ, Iveta. Darování pro případ smrti. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, roč. 23, č. 2, s. 112.

⁸⁷ BÍLEK, Petr. In FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 2015, s. 314.

⁸⁸ KLEIN, Šimon. Darování pro případ smrti a dědická smlouva. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 15.

⁸⁹ Ustanovení § 574 OZ, in favorem negotii

⁹⁰ HANDLAR, Jiří. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník, I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2056.

především co se formální stránky týče. Z nálezů Ústavního soudu ČR rovněž vyplývá, že neplatnost smlouvy má být spíše výjimkou, nežli zásadou.⁹¹ S ohledem na ustanovení § 575 OZ⁹² bych se přikláněla spíše k variantě, že nutnost zachovávat předepsané formalities platné pro odkaz již v české právní úpravě nutná není a je třeba respektovat vůli zůstavitele, která je zřejmá z okolností. OZ totiž vychází z přesvědčení, že člověku má být dán „*co nejširší prostor ke svobodnému rozhodnutí, a vyjadřuje-li jej prostřednictvím právně závazného projevu vůle (nejčastěji smlouvy), že se následně nemají hledat důvody pro jeho neplatnost*“.⁹³ Není tedy zřejmě důvodné, aby na darování pro případ smrti, které vyžaduje pouze obecnou písemnou formu, byly z důvodu nesplnění některé z podmínek věty druhé aplikovány přísnější požadavky, z důvodu posouzení jako odkazu.

Dalším a zřejmě vhodnějším interpretačním řešením je, že v ustanovení § 2063 OZ je zakotvena právní fikce. Tato skutečnost vyplývá z dikce ustanovení, konkrétně z uvedení „*se posuzuje zpravidla jako odkaz*“.⁹⁴ Proto není důvodné zpětně zkoumat, zda určité jednání má veškeré formální náležitosti vyžadované pro odkaz, jelikož je zákon v tomto případě finguje. Podstatou právní fikce je, že se jedná o uměle vytvořený skutkový předpoklad, kdy má zpravidla pouze legislativně technický základ.⁹⁵ JUDr. Janečková a JUDr. Horálek, uvádějí, že „*Dar vázaný na podmínku, že obdarovaný dárci přežije, má být pravidelně posuzován jako odkaz (pak případ podléhá úpravě pořízení pro případ smrti)*“.⁹⁶ V tomto případě lze mít za to, že slovy „*pak případ podléhá úpravě pořízení pro případ smrti*“ je míněno až následné použití norem dědického práva. Respektive by bylo vhodné, dle mého názoru, k takovému výkladu dospět.

V případě ustanovení § 2063 věty první OZ, by tak šlo o zvláštní případ darovací smlouvy, na niž bude pohlíženo jako na odkaz, co se jeho účinků týče. Bude tedy, mimo jiné, možné jej jednostranně odvolat, či může dojít k aplikaci pravidla o poměrném krácení odkazů.

---

⁹¹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 29. března 2009, sp. zn. II ÚS 571/06.

⁹² Ustanovení § 575 OZ: Má-li neplatné právní jednání náležitosti jiného právního jednání, které je platné, platí toto jiné právní jednání, pokud je z okolností zřejmé, že vyjadřuje vůli jednajících osob.

⁹³ BEZOUŠKA, Petr. Jednáme spíše platně, ale s riziky. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014 s. 62.

⁹⁴ Výrazem „považuje se za,“ nebo „hledí se na,“ se označuje právní fikce.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 53

⁹⁵ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 185.

⁹⁶ JANEČKOVÁ, Eva, HORÁLEK, Vladimír, ELIÁŠ, Karel. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. Praha: Linde a.s., 2012. s. 39.

5.2 Vztah darování pro případ smrti a dědické smlouvy

„Dědickou smlouvou povolává zůstavitel druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá.”⁹⁷

Darování pro případ smrti i dědickou smlouvu můžeme v širším kontextu zařadit mezi pořízení pro případ smrti. Oba tyto instituty jsou pak v důvodové zprávě vymezeny, jako výjimky z nepřipustnosti smluvní vázanosti mortis causa. Je ovšem otázkou, zda se ještě skutečně jedná o výjimky, nebo zda náš právní řád naopak tuto smluvní vázanost pro případ smrti obecněji připouští. Toto pravidlo se objevuje v OZO, kde se rovněž *”zásadně zamítá smluvní vázanost na případ smrti,”*⁹⁸ přesto se však v případě současné české právní úpravy nejedná o identickou situaci. Dědická smlouva je dle rakouského práva přípustná pouze mezi manžely či snoubenci. V českém právním řádu však má všeobecný charakter bez omezení subjektů, tedy nedochází k navázání na tradiční úpravu OZO. Právní úprava v OZ se totiž v tomto směru inspirovala občanským zákoníkem švýcarským, shodně ji pak také upravuje v ustanoveních práva dědického.

Oba tyto instituty jsou právním jednáním dvoustranným. Tímto se dědická smlouva odlišuje rovněž od ostatních pořízení pro případ smrti uvedených v ustanovení § 1491 OZ. Další podobnost mezi těmito instituty spatřuji v jejich povaze, kdy se v obou případech jedná o smlouvu, a to v zásadě o smlouvu jednostranně nezrušitelnou. Darování pro případ smrti je konstruováno jako neodvolatelné, v dědické smlouvě je potřeba možnost zrušení výslovně ujednat, nevyplývá-li tato možnost ze zákona.⁹⁹ V obou případech jde dále o *„smluvní dispozici s majetkem mortis causa”*.¹⁰⁰ Odlišně jsou ovšem stanoveny formální požadavky na toto právní jednání. Zatímco u darování pro případ smrti je potřeba prostá písemná forma, dědická smlouva vyžaduje formu veřejné listiny, tedy notářského zápisu. *„Co do věcného záběru jsou možnosti dispozic s pozůstalostí dědickou smlouvou omezeny tak, že ani dědickou smlouvou se zůstavitel zcela nesmí zbavit práva pořídit individuálně. Z toho důvodu mu má být ponechána volná čtvrtina pozůstalosti, aby k ní mohl povolát dědice nebo odkazovníky mimosmluvně.”*¹⁰¹ Rovněž tento věcný záběr není s darováním pro případ smrti shodný, kdy darovat lze v zásadě všechny dárčův současný majetek. Z výše uvedeného lze dojít k závěru, že vzhledem k všeobecnému

---

⁹⁷ Ustanovení § 1582 OZ

⁹⁸ ROUČEK, František., SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a Podkarpatské Rusi díl IV.* Praha: V. Linhart, 1936. s. 447.

⁹⁹ SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi.* Praha: C. H. Beck, 2014. s. 86–91.

¹⁰⁰ KLEIN, Šimon. Darování pro případ smrti a dědická smlouva. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 15.

¹⁰¹ *Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze)*. s. 394. *Obcanskyzakonik.justice.cz*, 14. února 2017 [cit. 14. února 2017]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> >

charakteru dědické smlouvy, je tato alternativou k darování pro případ smrti, pouze jsou zde v souladu s dědickým právem vyžadovány přísnější požadavky, co se formální stránky týče a rovněž jsou zde uplatnitelná omezení ve prospěch nepominutelných dědiců.

Vztah těchto dvou institutů vymezuje, do jisté míry, ustanovení § 1588 odst. 2 OZ.¹⁰² Z dikce ustanovení ovšem není zřejmé, zda se lze dovolat neplatnosti pouze těch právních jednání, která jsou učiněna až po uzavření dědické smlouvy. Komentář k tomuto ustanovení uvádí: „Ustanovení odstavce 2 poskytuje smluvnímu dědici možnost obrany v případech, kdy zůstavitel následně po uzavření smlouvy jedná ve vztahu k předmětnému majetku tak, že to není slučitelné s dědickou smlouvou.”¹⁰³ Ustanovení § 1588 odst. 2 OZ se tedy vztahuje až na právní jednání následující po uzavření dědické smlouvy. Ve vztahu k darování pro případ smrti k tomu rovněž uvádí JUDr. Klein: „darovací smlouvou pro případ smrti se dárce zřiká možnosti dar odvolat, nebylo by tedy zřejmě správné připustit, aby mohl zůstavitel toto své ujednání libovolně negovat pozdějším uzavřením dědické smlouvy.”¹⁰⁴ Naproti tomu v případě střetu darování pro případ smrti a závěti, je zde potřeba upřednostnit právě darování pro případ smrti. Důvodem zde bude možnost jednostranné odvolatelnosti závěti, kdy současná existence darovací smlouvy bude považována právě za akt odvolání.¹⁰⁵

Přes výrazné podobnosti darování pro případ smrti a dědické smlouvy, jsou tyto instituty upraveny samostatně, přestože standardním evropským řešením je podřazení darování pro případ smrti režimu posledních pořízení, respektive dědických smluv.¹⁰⁶ Tak je tomu právě i ve švýcarském občanském zákoníku, který je inspiračním zdrojem k úpravě dědické smlouvy v OZ. V ZGB-OR je v článku 245 odst. 2 stanoveno, že darování, jehož vykonatelnost je nastavena na smrt dárce, podléhá předpisům o dispozicích pro případ smrti.¹⁰⁷

Domnívám se, že soulad mezi darováním pro případ smrti a dědickou smlouvou je narušen právě díky faktu, že každé ustanovení je inspirováno odlišnou právní úpravou. Narušeny jsou tímto i vazby mezi jednotlivými formami bezúplatného převodu vlastnického práva. Některé

---

¹⁰² Pořídí-li však zůstavitel pro případ smrti, nebo uzavře-li darovací smlouvu tak, že to s dědickou smlouvou není slučitelné, může se smluvní dědic dovolat neúčinnosti těchto právních jednání.

¹⁰³ BÍLEK, Petr. In FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. 2015, s. 295–299.

¹⁰⁴ KLEIN, Šimon. Darování pro případ smrti a dědická smlouva. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 4, s. 16.

¹⁰⁵ TALANDA, Adam, TALANDOVÁ, Iveta. Darování pro případ smrti. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, roč. 23, č. 2, s. 114–115.

¹⁰⁶ HORÁK, Ondřej. Darování pro případ smrti a ochrana dědiců (k diskusi o novelizaci občanského zákoníku), *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 22 s. 783

¹⁰⁷ FEKETE, Imrich, FEKETEOVÁ, Martina. Darovanie pre prípad smrti–donatio mortis causa. *Justičná revue*, 2006, roč. 58, č. 10, s. 1446–1453. Dostupné na < <http://www.epi.sk/odborny-clanok/Darovanie-pre-pripad-smrti-donatio-mortis-causa.htm> >

evropské země, jako Itálie nebo Francie, právě s ohledem na provázanost těchto forem, upravují problematiku bezúplatného nabývání majetku společně.¹⁰⁸

Rovněž dle mého názoru dochází k prolamování zásady, že smluví vázanost mortis causa je v zásadě nepřijatelná. Jeden ze tří dědických titulů, a to právě ten nejsilnější, smluvní vázanost mortis causa připouští, stejně tak jako darování pro případ smrti. V tomto ohledu již, dle mého názoru, není možné chápat tato ustanovení, jako pouhou výjimku.

5.3 Ochrana nepominutelných dědiců

Projevem autonomie vůle je testovací svoboda zůstavitele. Ochrana nepominutelných dědiců představuje zákonné omezení této testovací svobody. Jak uvádí prof. Eliáš: „*Omezení ve prospěch nepominutelných dědiců nemůže fatálně suspendovat svobodu zůstavitele nakládat s vlastním majetkem.*”¹⁰⁹ Domnívám se ovšem, že rovněž darování pro případ smrti, by nemělo mít za následek fatální suspendaci ustanovení o ochraně nepominutelných dědiců, dle práva dědického. Neztotožňuji se tedy s názorem JUDr. Elischer, že „*nepominutelný dědic není a ani nemůže být chráněn před důsledky projevu autonomie vůle dárce*”.¹¹⁰ Domnívám se, že za současného stavu, kdy dědické právo na jedné straně rozšiřuje povinnosti dědiců hradit dluhy zůstavitele,¹¹¹ případně rozšiřuje ochranu dědiců pomocí falciánské kvarty, není koncepčně vhodné, aby se dospělo k takovému výkladu, že jediné ustanovení závazkového práva umožňuje veškeré tyto zásady negovat. V navazujících kapitolách se pokusím vysvětlit, proč by ochrana nepominutelným dědicům poskytnuta být měla, a také jakým způsobem.

5.3.1 Nepominutelný dědic a povinný díl

„*Komu náleží dědické právo, je dědic...*” takto definuje dědice platná právní úprava.¹¹² Paradoxně ovšem tzv. nepominutelný dědic, nebude dědicem vždy, jelikož dle ustanovení § 1654 OZ nepominutelný dědic nemá právo na podíl z pozůstalosti, ale pouze na peněžní částku, která se hodnotě jeho povinného dílu rovná. Postavení nepominutelného dědice se tak blíží spíše postavení zákonného odkazovníka.¹¹³

---

¹⁰⁸ HORÁK, Ondřej. Darování pro případ smrti a ochrana dědiců. (k diskusi o novelizaci občanského zákoníku). *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 22, s. 783.

¹⁰⁹ ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde a.s., 2001. s. 203.

¹¹⁰ ELISCHER, David. *Darování a jeho podoby v novém soukromém právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016. s. 86.

¹¹¹ Ustanovení § 1704 OZ.

¹¹² Ustanovení § 1475 odst. 3 OZ.

¹¹³ HORÁK, Ondřej. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*. 2014, roč. 22 č. 11, s. 381.

Nepominutelnými dědici jsou v souladu s ustanovením § 1643 OZ děti zůstavitele a nedědili, pak jsou jimi jejich potomci. Jedná se tedy o okruh osob zůstaviteli blízkých, kterým je zákonem přiznáno zvláštní právo. Nepominutelný dědic, který má dědickou způsobilost, nebyl platně vyděděn a ani se svého dědického práva nezřekl, má právo na povinný díl, byl-li v posledním pořízení zůstavitele zcela nebo z části opominut.¹¹⁴ Povinný díl je tedy část dědictví, která náleží nepominutelným dědicům a slouží tak jako institut k jejich ochraně. Důvodem tohoto zákonného omezení vůle zůstavitele, je ochrana jeho dětí, a to především dětí nezletilých. Smyslem této úpravy je zdůraznění odpovědnosti zůstavitele vůči jeho potomkům, byť dle úpravy v OZ, ve velmi omezené míře.¹¹⁵ Na otázku, kolik by měl povinný díl tvořit, odpovídá OZ v ustanovení § 1643 odst. 2 kdy pro nezletilého nepominutelného dědice jsou to $\frac{3}{4}$ jeho zákonného dědického podílu, pro zletilého pak čtvrtina. Evropské právní řády stanovují ochranu nepominutelným dědicům různě. Rovněž ani vývoj právní úpravy v českých zemích nebyl v této otázce konzistentní, a to ani v jednotlivých osnovách k OZ.¹¹⁶ Vzhledem k sestupnému trendu míry ochrany nepominutelných dědiců lze usuzovat, že je v OZ kladem větší důraz na zásadu autonomie vůle zůstavitele.

Mezi jakýmkoli pořízením pro případ smrti a povinným dílem je velmi kontradiktorní vztah a jedná se o stěžejní otázku testovací svobody zůstavitele.¹¹⁷ Základním problémem mezi darováním pro případ smrti a povinným dílem je fakt, že darováním pro případ smrti může docházet ke krácení základu pro výpočet povinného dílu nepominutelného dědice. Touto problematikou se podrobněji zabývám v kapitole 6.1.

Darování pro případ smrti lze ovšem učinit i ve prospěch nepominutelného dědice. V tomto případě je otázkou, zda takové darování je předmětem započtení na povinný díl. V souladu s ustanovením § 1660 odst. 2 OZ se na povinný díl započte, co nepominutelný dědic od zůstavitele bezplatně obdržel, ale pouze v posledních třech letech před zůstavitelovou smrtí, nepřikáže-li zůstavitel, aby bylo započtení provedeno za delší dobu. Sporným aspektem v tomto ustanovení může být, zda nepominutelný dědic v tomto případě skutečně obdržel předmět darování pro případ smrti, když k nabytí vlastnického práva fakticky v tomto případě dochází až smrtí zůstavitele. Ustanovení § 1660 OZ pak dále uvádí, že „na povinný díl se započte vše,

---

¹¹⁴ SVOBODA, Jiří. In FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 405.

¹¹⁵ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2014, s. 70.

¹¹⁶ Dnes náleží zletilému nepominutelnému dědici $\frac{1}{4}$ jeho zákonného dědického podílu. V osnově OZ z roku 2007 mu však měla náležet $\frac{1}{3}$, v osnově OZ z roku 2005 pak dokonce $\frac{1}{2}$ jeho zákonného dědického podílu.

¹¹⁷ ŠEŠINA, Martin, WAWERKA, Karel. In ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2014, s. 69.

co nepominutelný dědic z pozůstalosti skutečně nabyt". Darování pro případ smrti, nejde-li o věc nemovitou, se však vůbec nestane součástí pozůstalosti. Vzhledem k účelu právní úpravy, lze mít za to, že by měla chránit případné další nepominutelné dědice. Souhlasím tedy se závěry Mgr. Talandy, že by se darování pro případ smrti nepominutelnému dědici, mělo započítávat na jeho povinný díl.¹¹⁸

5.3.2 Princip volnosti zůstavitele ve volbě dědice

Historicky se v dědickém právu prolínají dva základní principy, a to princip volnosti zůstavitele ohledně volby svého dědice a princip nucenosti. Volnost zůstavitele při výběru dědice sice byla základní zásadou římského práva, ale záhy docházelo k jejímu omezování ve prospěch osob zůstaviteli nejbližších. Historicky se oproti principu volnosti vůle zůstavitele vyvinul i tzv. princip nucenosti. Tento princip, reprezentovaný tvrzením že, *„Der erbe wird geboren, nich gekoren,“* (dědic je zrozen, nikoli zvolen), znemožňuje zůstaviteli zvolit si svého dědice a preferuje společné rodinné vlastnictví a jejich nevyhnutelnou posloupnost.¹¹⁹

Při poměrování těchto zásad zjistíme, že je ochrana nepominutelných dědiců zakotvená, mimo jiné, i na ústavní úrovni, konkrétně v čl. 11 LZPS. Jak uvádí JUDr. Horák: *„Spatřovat v tom pouze zdůraznění jednoho z dispozičních práv vlastníka/zůstavitele, by bylo odtržené od historického vývoje i reality.“*¹²⁰ Naproti tomu autonomie vůle a svoboda individuálního jednání je zakotvena v čl. 2 odst. 3 LZPS jako *„esenciální náležitost každého demokratického státu“*.¹²¹ Dle mého názoru tak nelze s určitostí říci, který princip by měl převládat. Princip ochrany nepominutelných dědiců sleduje ochranu rodinného života, ochranu zůstavitelových zplozených dětí. Princip volnosti zůstavitele respektuje vůli osoby pořídit o svém majetku tak, jak jej za svého života nabyt. V souladu s ustanoveními vlastnického práva, má zůstavitel právo naložit se svým majetkem pro případ své smrti, stejně tak jako má za života právo své vlastnictví zcizit či zničit.

Vhodným řešením je tedy přiměřená kombinace obou principů, tak jak činí moderní právní řády. Dle prof. Eliáše *„je konvenční přístup novodobého civilního zákonodárství ten, že se přiklání jednoznačně ve prospěch pořizovací volnosti, omezuje ji však ve prospěch*

---

¹¹⁸ TALANDA, Adam, TALANDOVÁ, Iveta. Darování pro případ smrti. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, roč. 23, č. 2, s. 115.

¹¹⁹ TILSCH, Emanuel. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2015. s. 18.

¹²⁰ HORÁK, Ondřej. Ochrana nepominutelných dědiců a povinný díl. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2012, roč. 20, č. 3 s. 283.

¹²¹ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 28. ledna 2004, sp. zn. I. ÚS 546/03.

nepominutelných dědiců.”¹²² Přiklonění se k pořizovací volnosti vychází i ze systematiky OZ, kdy je testamentární dědická posloupnost upravena před zákonnou posloupností.

---

¹²² ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*, 2003, roč. 9, č. 5 s. 97.

6. Vybrané problémové aspekty darování pro případ smrti

6.1 Výklad darování pro případ smrti v kontextu dědického práva

OZ je koncepčně vystavěn na zásadě volnosti zůstavitele ve volbě dědice, který je ovšem omezován, a to ve prospěch nepominutelných dědiců a jejich práva na povinný díl. Důsledkem výkladu ustanovení § 2063 OZ však můžeme dojít k situaci, kdy dárce pro případ své smrti daruje všechny svůj majetek, což je v souladu s ustanovením § 2058 OZ. V tomto případě tedy smrtí zůstavitele nezůstane žádný majetek, na který by mohli dědicové uplatňovat své právo na povinný díl. Darování pro případ smrti není institutem dědického práva, nelze na něj tedy uplatit omezení platící pro dědické právo. Skutečně bylo tedy úmyslem zákonodárce umožnit jedinému ustanovení závazkového práva, aby byl alternativou ustanovení a zásad práva dědického? Dochází zde k *vítězství* principu pořizovací volnosti zůstavitele?

Institut darování pro případ smrti byl poprvé na našem území upraven v OZO. V OZ dochází k jeho opětovnému obnovení, kdy je v důvodové zprávě označován jako institut tradiční, který byl v roce 1950 ze zákonodárství vypuštěn.¹²³ Přes zjevnou inspiraci OZ v OZO, však nedochází k obnovení všech institutů, které s úpravou darování pro případ smrti úzce souvisely. OZO upravoval v ustanovení § 951, jako jednu z výjimek z obecné neodvolatelnosti darování, odvolání daru pro zkrácení povinného dílu. „*Jestliže při vyměření dílu povinného připočtou se darování (§ 785), avšak pozůstalost nestačí k jeho krytí, může zkrácený nepominutelný dědic žádati na obdarovaném za vydání daru ke krytí schodku. Obdarovaný může vydání odvrátiti zaplacením schodku.*”¹²⁴

Že by k takovéto úpravě došlo nedopatřením, nelze přisvědčit. V návrhu nového občanského zákoníku z roku 2005 v ustanovení § 1735 se odvolání daru pro zkrácení povinného dílu objevuje.¹²⁵ Lze tedy dovodit, že zákonodárce tuto úpravu vypustil záměrně, což vyplývá i z dikce důvodové zprávy, kde je uvedeno: „*Osnova navrhuje upravit odvolání daru jen pro nouzi dárce a pro nevděk obdarovaného,*” přičemž je dále jasně uvedeno, že tradiční právní úpravy odvolání daru pro zkrácení nepominutelných dědiců znají.¹²⁶ Příkladem polský Kodeks cywilny jej upravuje v článku 1000, kde je upravena povinnost vrácení daru na povinný díl

---

¹²³ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze). s. 478. [online] Obcanskyzakonik.justice.cz, 25. února 2017 [cit. 25. února 2017]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

¹²⁴ Ustanovení § 951 odst. 1 OZO

¹²⁵ Důvodová zpráva k OZ verze 2005. s. 635. [online] Obcanskyzakonik.justice.cz, 25. února [cit. 25. února 2017] Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_verze_2005.pdf>

¹²⁶ Důvodová zpráva k NOZ (konsolidovaná verze). s. 479. [online] Obcanskyzakonik.justice.cz, 25. února 2017 [cit. 25. února 2017] Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>

v rámci obohacení, které dárce darem získal.¹²⁷ ¹²⁸ Německý BGB pak upravuje v § 2329 „*Anspruch gegen den Beschenkten*” (pohledávku vůči obdarovanému), kde se zkrácený nepominutelný dědic může domáhat toho, oč byl zkrácen přes ustanovení o bezdůvodném obohacení.

Pro náš právní řád byla ovšem stěžejní inspirací úprava rakouská. „*Rakouský zákoník založil systém rozumně vyvažující možná rizika konfliktů mezi projevem autonomie vůle zůstavitele, legitimními zájmy nejbližších příbuzných zemřelého a i mezi zájmy dědiců navzájem za současného zohlednění práv věřitelů.*”¹²⁹

Rakouská civilistika v oblasti darování pro případ smrti (*Schenkung auf den Todesfall*) rozeznává dvě teorie. Jedná se o teorii smluvní a odkazovou. *Vertragstheorie*, neboli teorie smluvní, považuje darování pro případ smrti jako smlouvu za života i po smrti dárce. Zajímavý přístup zaujímá teorie odkazová (*Vermächtnistheorie*), kdy je na darování pro případ smrti po smrti dárce pohlíženo jako na odkaz. Odkazová teorie se pak dále člení na diferencovanou a nediferencovanou. Zastánci nediferencované teorie vidí darování pro případ smrti jako střední cestu mezi darováním mezi živými a pořízením na případ smrti. Její podstatou je, že se na darování pro případ smrti pohlíží za života dárce jako na smlouvu, po jeho smrti pak jako na odkaz obecně. Zastánci odkazové teorie diferencované, považují obdarovaného pro případ smrti po smrti dárce také za odkazovníka, ovšem pouze ve vztahu k legitimním, tedy nepominutelným dědicům.¹³⁰ V poslední době, dle Längleho, převažovala spíše teorie odkazová.

Vzhledem k faktu, že rakouské dědické právo je výrazným inspiračním zdrojem pro OZ, považují za důležité rovněž zmínit, že rakouské právo, ač není často měněno, prošlo rozsáhlou novelizací k 1. 1. 2017. Novelizační změny mají za cíl odstranit zastaralou terminologii a přizpůsobit se více společnosti 21. století. Dochází zde například k nahrazení pojmu (*Noterbe*) nutný dědic za (*Pflichtteilsberechtigter*) oprávněný z povinného dílu.¹³¹ V novelizačních změnách si pak můžeme všimnout, že z hlavy osmnácté, týkající se darů, § 956 upravující

---

¹²⁷ *Ústawa z dnia 23. kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny*. [online]. isap.sejm.gov.pl, 19. března 2017 [cit 19. března 2017]. Dostupné na <<http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093>>.

¹²⁸ V polském právu ovšem není darování pro případ smrti přímo zakotveno. Dovodila jej až judikatura v roce 2013 za splnění podmínek, že jde o konkrétní věc nebo právo, a není-li dohoda v rozporu s principy společenského soužití. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13. grudnia 2013 r., sygn. akt III CZP 79/13.

¹²⁹ ELIÁŠ, Karel. Rekodifikace občanského práva v postmoderní době. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č.1, s.1.

¹³⁰ LÄNGLE, Matthias. *Schenkung auf den Todesfall*. Wien; Graz: NWV–Neuer Wiss. Verl. 2009. s. 61–62.

¹³¹ RONOVSKÁ, Kateřina, DOBROVOLNÁ, Eva. Nové Rakouské dědické právo–rozhovor s prof. Martinem Schauerem. *Bulletin advokacie*, 2016, roč. 60, č. 4, s. 69.

darování pro případ smrti mizí.¹³² Pozměňovacím návrhem BGBI. I Nr. 87/2015 je *Schenkung auf den Todesfall* nově zařazeno, spolu s dědickou smlouvou, pod dohody mortis causa v ustanovení § 603 ABGB kde je stanoveno, že se na darování pro případ smrti bude pohlížet jako na smlouvu i po smrti dárce, vzdal-li se práva dar odvolat a byla-li dodržena forma notářského zápisu. Dále je uvedeno, že se na darování pro případ smrti užijí ustanovení týkající se darování, výslovně pak také ustanovení § 1253 upravující účinky dědické smlouvy.¹³³ Ustanovení § 1253 ABGB stanovuje: „*Dědickou smlouvou nemůže se manžel docela vzdáti práva činiti poslední pořízení. Čistá čtvrtina, na které nesmí váznouti ani povinný díl někomu náležející, ani jiný dluh, zůstává podle zákona vždy vyhrazena k volnému poslednímu pořízení. Nepořídil-li zůstavitel o ní; přece nepřipadne smluvnímu dědici, třeba by byla slíbena celá pozůstalost, nýbrž zákonným dědicům.*”

Rakouské právo tak považuje darování pro případ smrti za smlouvu jak za života, tak po smrti dárce a přiklonilo se tedy k *Vermächtnistheorii*, tedy teorii smluvní. Nově je tento institut upraven v ustanoveních práva dědického a zároveň se přibližuje dědickým smlouvám, které jsou v rakouské právní úpravě možné pouze mezi manžely. Rakouská právní úprava ovšem upravuje v ustanovení § 950 ABGB i odvolání daru pro zkrácení povinného dílu. Rovnováha mezi principem volnosti zůstavitele a ochranou nepominutelných dědiců je tak dle mého názoru zachována. Dále se domnívám, že by se česká právní úprava mohla inspirovat rakouskou teorií odkazovou–diferencovanou a ve vztahu k nepominutelným dědicům, považovat darování pro případ smrti za odkaz. Tímto výkladem by se tento institut dostal do souhry s ustanoveními práva dědického a rovněž absence výslovné úpravy vrácení daru na povinný díl by nebylo nadále třeba považovat za případ „*mezery v zákoně*”.¹³⁴

6.2 Postavení věřitelů

Ústředním pojmem římského dědického práva byl pojem univerzální sukcese, umožňující subjektu nastoupit jedním úkonem jak do majetkových práv zemřelého, tak i jiných práv, které by nebylo možno samostatně převést. Mezi taková nemajetková práva patřil např. institut

---

¹³²Podrobněji *Bundesrecht konsolidiert: Gesamte Rechtsvorschrift für Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* [online]. ris.bka.gv.at, 19. března 2017 [cit 19. března 2017]. Dostupné na <<https://www.ris.bka.gv.at/GeltendeFassung.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Gesetzesnummer=10001622>>.

¹³⁴ Srov. s HORÁK, Ondřej. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 11, s. 381.

převzetí rodinného kultu tzv. *sacra familia*.¹³⁵ Původní římské dědické právo tak sloužilo k přechodu postavení zemřelé osoby, převod majetku byl pak chápán pouze jako jeho doplněk. Dnes pojmem universální sukcese chápeme jako přechod zůstavitelova jmění a je tedy patrný jeho majetkový charakter. Jelikož dle ustanovení § 495 OZ pod pojmem jmění rozumíme souhrn aktiv i pasiv, s přechodem majetku na dědice tak dochází i k přechodu zůstavitelových dluhů. Tyto dluhy dle OZ přecházejí v plném rozsahu a dědicové jsou povinni k jejich úhradě i nad cenu nabytého dědictví, neuplatní-li v pozůstalostním řízení tzv. výhradu soupisu.¹³⁶ Uplatnění výhrady soupisu pro dědice znamená hrazení dluhů zůstavitele jen do výše ceny nabytého dědictví. Nepřihlásí-li se dědic s výhradou soupisu, bude aplikována zásada „*Heres succedit in vitia realia defuncti.*” (*Dědic vstupuje do všech reálných pasiv zemřelého.*)¹³⁷ Postavení věřitelů v případě darování pro případ smrti však není takto ošetřeno, neboť zde nejde o universální sukcesí.

Český právní řád ovšem upravuje instituty, kdy je obdarovaný povinen, do určité míry, hradit dárcovy dluhy. Předně by darování pro případ smrti mohlo být posouzeno jako změna v osobě dlužníka, a to v důsledku převzetí dárcova veškerého majetku, nebo jeho poměrné části v souladu s ustanovením § 1893 OZ.¹³⁸ Účelem tohoto ustanovení je ochrana věřitelů, před zcizením majetku dlužníkem, kdy upravuje kumulativní intercesi ex lege.¹³⁹ V takovémto případě, se obdarovaný stává solidárním dlužníkem spolu se zcizitelem. Vzhledem k faktu, že ale k převzetí majetku nebo jeho části dojde až účinností smlouvy, tedy po smrti zcizitele, bude solidárně zavázán s tím, na koho zůstavitelovy dluhy přešly.¹⁴⁰ Odpovědnost za dluhy dárce je omezena pouze na dluhy, které spolu s převzatým majetkem souvisí a o nichž obdarovaný při uzavření smlouvy věděl, nebo alespoň vědět musel. Výše úhrady dluhů u obdarovaného, je pak limitována hodnotou nabytého majetku. Výjimku tvoří osoby dárce blízké, kde se omezení na hodnotu majetku neuplatní, pokud se neprokáže, že tato blízká osoba o dlužích nevěděla ani

---

¹³⁵ BONFANTE, Pietro. *Instituce římského práva*. Překlad Jan Vážný. 9. vydání. Brno: ČS. A. S. Právnick, 1932. s. 583.

¹³⁶ BREJLOVÁ, Kateřina. Nové postavení věřitele v dědickém řízení a změna v odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele. *Ad Notam*, 2014, roč. 20 č. 1 s. 12.

¹³⁷ ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*, 2003, roč. 9, č. 5, s. 103.

¹³⁸ Poměrnou částí můžeme rozumět i jen několik významných položek majetku dlužníka, obzvláště, mají-li povahu samostatné hospodářské jednotky. Může se jednat například i o jedinou nemovitost.

¹³⁹ DVOŘÁK, Bohumil. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 787.

¹⁴⁰ TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti–trojský kůň dědického práva. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 13–14, s. 474.

vědět nemusela. Speciální úpravu pak má převzetí dluhu, jedná-li se o nemovitou věc zatíženou zástavním právem.¹⁴¹

Vedle úpravy převzetí majetku, je také možno užít institut relativní neúčinnosti dle ustanovení § 589 OZ.¹⁴² Odpůrčí žalobou může věřitel u soudu odporovat právní jednání dlužníka, které zkracuje uspokojení jeho vykonatelné pohledávky. Tohoto institutu je dále možné užít i v případě, kdy dárce poté, co uzavře smlouvu o darování pro případ smrti, předmět této smlouvy následně zcizí. Pokud obdarovaný prokáže úmysl dárce zkrátit jej jako věřitele, bude možné domáhat se relativní neúčinnosti takového převodu. Obdarovaný však také může požadovat náhradu újmy po dědicích dárce, a to ve výši odpovídající hodnotě daru.¹⁴³

6.3 Zdanění darování pro případ smrti

Darování pro případ smrti se promítá, jakožto způsob bezúplatného nabytí vlastnického práva, i do oblasti daňového práva. Od 1. 1. 2014 je jak daň dědická, tak daň darovací, začleněna pod daň z příjmu. Pokud se na darování pro případ smrti bude pohlížet jako na odkaz, půjde o bezúplatný příjem dle ustanovení § 4a písm. a) ZDP. Příjem z nabytí odkazu je pak od daně osvobozen. Pokud se na ustanovení bude pohlížet jako na darování pro případ smrti, půjde o bezúplatný příjem dle ustanovení § 10 ZDP. V tomto případě je bezúplatný příjem osvobozen pouze v případě naplnění předpokladů ustanovení § 10 odst. 3 písm. c) ZDP. Půjde tedy zejména o bezúplatné příjmy od osob blízkých. Nepůjde-li o žádnou ze situací předpokládanou v ustanovení § 10 odst. 3 písm. c), bude bezúplatný příjem podléhat zdanění, a to ve výši 15 % ze základu daně.¹⁴⁴

Jak je tedy patrné, ač půjde vždy o bezúplatné nabývání, daňové režimy budou odlišné. Dle mého názoru tato úprava naopak posiluje a upřednostňuje instituty dědického práva, zejména pak postavení nepominutelných dědiců. Vlivem existence zdanění bezúplatného nabývání vlastnického práva, tak obdarování třetích osob, bude méně atraktivní. Je tedy větší možnost zachování práva potomků na povinný díl. Tyto odlišné daňové režimy ovšem nejsou ve střední Evropě obvyklé. Pro srovnání má německá právní úprava darovací i dědickou daň jednotnou, rovněž v Polsku jsou ti, kteří obdrželi dědictví nebo dar, povinni platit daň z hodnoty nabytého

---

¹⁴¹ DVOŘÁK, Bohumil. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 788.

¹⁴² Rozhodnutí Vážný 5185. Žaloba odpůrčí není v poměru k žalobě dle § 1409 obč. zák. žalobou podpůrnou, nýbrž obě mají místa, jsou-li splněny zákonné předpoklady.

¹⁴³ BEDNÁŘ Václav, KASÍK, Petr. In HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník Svazek VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 12-13.

¹⁴⁴ Ustanovení § 16 odst. 1 ZDP.

majetku bez rozdílu, zda se jedná o dědictví či darování.¹⁴⁵ Na Slovensku byly tyto daně zrušeny v roce 2004, v Rakousku pak rovněž v roce 2008.¹⁴⁶

---

¹⁴⁵ Podrobněji na *2016 Worldwide Estate and Inheritance Tax Guide* [online]. ey.com, 3. března 2017 [cit. 3. března 2017]. Dostupné na < <http://www.ey.com/gl/en/services/tax/worldwide-estate-and-inheritance-tax-guide--country-list> >.

¹⁴⁶ GOLLA, Petr. *Jak je to v ostatních vyspělých zemích?* [online]. dumfinanci.cz, 3. března 2017 [cit. 3. března 2017]. Dostupné na < <http://dumfinanci.cz/clanky/4630-jak-je-v-ostatnich-vyspelych-zemich/> >.

7. Závěr

Darování pro případ smrti se řadí mezi tradiční právní instituty evropských zemí. Již od dob římského práva tento institut doplňoval ustanovení práva dědického a rozšiřoval možnosti zůstavitele pořídit o svém majetku pro případ své smrti. Pro účely této práce jsem darování pro případ smrti zahrnula do širšího významu pojmu *pořízení pro případ smrti*, jako specifického právního jednání, jehož účinky jsou vyvolány až smrtí jednatelce, ať už v postavení dárce či zůstavitele. Z počátku nemělo darování pro případ smrti na dědické právo velký vliv, ale s postupem času, kdy dědické právo nabývalo veskrze majetkový charakter, začalo i darování pro případ smrti nabývat na významu.

Ve střední Evropě byl nemovitý majetek povětšinou ve společném vlastnictví rodin, rodů či obcí jako jejich nedílné společné jmění, respektive kolektivní vlastnictví. Nejvýraznější úlohu zde hrál pokrevní svazek. O dědickém právu tak můžeme hovořit snad pouze v omezené míře u věcí movitých. K pořízení závěti se ve středoevropských státech přistupovalo až později pod vlivem kanonického práva.¹⁴⁷ V době feudální se dědické právo příliš nerozvíjelo, a to zejména z důvodu existence odúmrtního práva ve prospěch panovníka. V tomto období však již hraje nejvýznamnější roli právě majetková složka dědictví, později dědické právo nabývá čistě majetkovou povahu a jeho účelem je tedy přechod práv a povinností majetkových.

Darování pro případ smrti se následně objevuje v moderních kodexech, které se inspirovaly římskou právní úpravou a dochází tak k jeho recepci. Pro naše území je stěžejním kodexem ABGB, ze kterého je čerpána inspirace i pro současný OZ, který je diskontinuální vzhledem k socialistickým kodexům z roku 1950 a 1964, které se výrazně odkláněly od základních zásad soukromého práva, vlivem socialistického režimu. Přesto, že je rakouská právní úprava výrazným inspiračním zdrojem pro ustanovení darování pro případ smrti v OZ, nedochází k obnovení institutů, které s touto úpravou tradičně souvisely, jako například odvolání daru pro zkrácení povinného dílu. Dále se OZ v některých podobných ustanoveních inspiroval jinými právními řádami, jak je tomu například u úpravy dědické smlouvy, kde se stal inspiračním občanský zákoník švýcarský. Tyto skutečnosti pak vedou k mnoha aplikačním, ale i interpretačním nejasnostem, jejichž analýzu jsem si kladla za cíl této práce.

Předně bylo mým cílem zjistit, jaký vztah má darování pro případ smrti, jakožto institut práva závazkového k ustanovením pořízení pro případ smrti dle práva dědického.

Institut darování pro případ smrti je nesporně projevem zásady autonomie vůle, která je jednou z hlavních zásad, na které je OZ vystavěn. Zcela jistě se tak OZ odklání od koncepce, kdy by

---

¹⁴⁷ SATURNÍK, Theodor. *Přehled dějin soukromého práva ve střední Evropě*. Praha: Nákladem vlastním, 1945. s. 188.

mrtvému člověku nepřisuzoval žádný význam a jeho podmínky, přání a příkazy by zanechával bez právních následků.¹⁴⁸ Volnost zůstavitele ve volbě dědice je ale tradičně omezována, a to zásadou ochrany nepominutelných dědiců. Toto pojetí přebírá i OZ, kdy je tato zůstavitelova volnost omezována právem nepominutelného dědice na povinný díl, nebo také například tzv. falcidiánskou kvartou. Darování pro případ smrti však není institutem dědického práva, proto se na něj neuplatní tato omezení. Docházím ale k závěru, že by přesto měla rovnost mezi těmito zásadami zůstat zachována. Jednou z možností, jak tuto rovnováhu zachovat, je institut vrácení daru pro zkrácení povinného dílu. Tuto úpravu zná rakouský ABGB, který je považován za hlavní inspirační zdroj pro úpravu darování pro případ smrti v OZ. Zákonodárce však tuto úpravu záměrně vypustil. Rakouská právní nauka však nabízí ještě jiné řešení a tím je tzv. odkazová teorie diferencovaná. Podstatou této teorie je pohlížet na darování pro případ smrti za života dárce jako na smlouvu, po smrti dárce jej však ve vztahu k nepominutelným dědicům považovat za odkaz. Tímto výkladem by se dle mého názoru dostaly do souhry zásady nového soukromého práva, konkrétně autonomie vůle a ochrana nepominutelných dědiců.

Dále jsem se zabývala otázkou, zda v případě, kdy se na darování pro případ smrti pohlíží jako na odkaz, je nutné splnění rovněž formálních náležitostí pro odkaz vyžadovaných. V tomto případě jsem se přiklonila k možnosti, že nikoli, a to vzhledem k formulaci právní fikce v tomto ustanovení. Právní úpravu formy darování pro případ smrti jsem zhodnotila jako nedostačující, neboť prostá písemná forma dle mého názoru nezaručuje potřebnou ochranu zůstavitele ani právní jistoty, a proto de lege ferenda navrhuji zvážení zavedení formy veřejné listiny, tedy notářského zápisu. Rovněž jsem se ve své práci zabývala otázkou neodvolatelnosti darování pro případ smrti. V tomto případě bude záležet na soudní praxi a judikatuře, zda se přikloní k střeoevropské tradici, nebo zda nebude darování pro případ smrti možné odvolat ani pro nevděk. Darování pro případ jsem poté komparovala s dědickou smlouvou, a to zejména pro zjevnou podobnost obou institutů. Na základě této komparace a rovněž komparace historické jsem dospěla k závěru, že přestože důvodová zpráva k OZ uvádí, že smluvní vázanost mortis causa není v českém právním řádu přípustná a zná pouze výjimky z této zásady, není tomu zcela tak. Toto dovozují především z charakteru těchto výjimek, kdy se jedná o právní jednání všeobecné povahy, u dědické smlouvy tak jde o nejsilnější dědický titul.

Nová právní úprava tedy v souladu s principem autonomie vůle nabízí mnoho možností, jak může jedinec pořídit o svém majetku pro případ své smrti. Tato nová úprava se již začala projevovat v občanském životě, kdy i média se tímto tématem zabývají a uvádějí, že „počet

---

¹⁴⁸ ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*, 2003, roč. 9, č. 5, s. 98.

posledních vůlí raketově roste”.¹⁴⁹ Domnívám se ale, že povědomí o tomto novém institutu bude mezi laickou veřejností poměrně nízké, a tak až čas ukáže skutečnou využitelnost této úpravy.

Vzhledem ke všemu výše uvedenému shrnuji, že darování pro případ smrti má velmi úzkou vazbu k dědickému právu, a i přes jeho odlišné systematické zařazení je potřeba jej chápat v jeho kontextu, jak tomu nasvědčují historické právní úpravy, tak i současné zahraniční právní řády. Velmi kladně hodnotím nové vyzdvižení autonomie vůle a její projevy v OZ, nicméně tato autonomie vůle nemůže být bezbřehá a je stále potřeba respektovat právní úpravu jako celek.

---

¹⁴⁹ LÉKO, Kristián. *Počet posledních vůlí raketově roste* [online]. ceskapozice.lidovky.cz, 13. března 2017 [cit. 13. března 2017]. Dostupné na <http://ceskapozice.lidovky.cz/pocet-poslednich-vuli-raketove-roste-dw7/tema.aspx?c=A170208_003527_pozice-tema_lube>.

8. Zdroje

8.1 Právní předpisy

Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný občanský zákoník, ve znění z roku 1936.

Zákon č. 141/ 1950 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 358/1992 Sb., notářský řád, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., Listina základních práv a svobod.

Zákon č. 40/ 1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/ 2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 195/ 1896, RGB1, německý občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 191/ 1907, švýcarský občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních.

Zákona č. 76/1981 z.ř., o tom, ku kterým jednáním právním potřebí spisu notářského.

8.2 Monografie

BARTOŠEK, Milan. *Encyklopedie římského práva*. Praha: Panorama, 1981.

BEDNÁŘ, Václav. *Testamentární dědická posloupnost*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011.

BOBEK, Michal a kol. *Komunistické právo v Československu. Kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Mezinárodní politický ústav, Masarykova Univerzita, 2009.

BONFANTE, Pietro, VÁŽNÝ, Jan. *Instituce římského práva*. Brno: Právník, 1932.

DAJCZAK, Wojciech a kol. České vydání DOSTALÍK, Petr. *Právo římské: základy soukromého práva*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2013.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář*. 2. svazek § 488 - § 880. Praha: Linde a.s., 2008.

ELIÁŠ, Karel, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Principy a východiska nového kodexu soukromého práva*. Praha: Linde a.s., 2001.

ELISCHER, David. *Darování a jeho podoby v novém soukromém právu*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2016.

GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013.

JANEČKOVÁ, Eva, HORÁLEK, Vladimír, ELIÁŠ, Karel. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. Praha: Linde a.s., 2012.

KINCL, Jaromír, URFUS, Valentin, SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. 2. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 1995.

KINCL, Jaromír. *Gaius: Učebnice práva ve čtyřech knihách*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007.

KRČMÁŘ, Jan. *Právo občanské IV, V. Právo rodinné. Právo dědické*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2014 (reprint z roku 1963).

LÄNGLE, Matthias. *Schenkung auf den Todesfall*. Wien; Graz: NWV–Neuer Wiss. Verl, 2009.

LAVICKÝ, Petr, POLIŠENSKÁ, Petra. *Judikatura k rekodifikaci – Darování, koupě a směna*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016.

MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva. Úvod do právní argumentace*. Praha: C. H. Beck, 2010.

SATURNÍK, Theodor. *Přehled dějin soukromého práva ve střední Evropě*. Praha: Nákladem vlastním, 1945.

SCHELLEOVÁ, Ilona, SCHELLE, Karel. *Civilní kodexy 1811 – 1950 – 1964*. Praha: Doplněk, 1993.

SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. Díl II, Právo majetkové*. Praha: nákladem vlastním, 1935.

STLOUKALOVÁ, Kamila a kol. *Soudobé reflexe římského práva*. Praha: Univerzita Karlova–právnícká fakulta, 2014.

SVOBODA, Jiří, KLIČKA, Ondřej. *Dědické právo v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2014.

TILSCH, Emanuel. *Dědické právo rakouské se stanoviska srovnávací vědy právní*. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2015.

8.3 Komentáře

FIALA, Roman a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2015.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník, I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014.

ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl IV.* Praha: V. Linhart, 1936.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II. Komentář.* 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Svazek IV. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2014.

ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník. Svazek V. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR a.s., 2014.

8.4 Odborné články

BEDNÁŘ, Václav. Dědické právo v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo*, 2012, roč. 21, č. 5.

BREJLOVÁ, Kateřina. Nová postavení věřitele v dědickém řízení a změna v odpovědnosti dědiců za dluhy zůstavitele. *Ad Notam*, 2014, roč. 20, č. 1.

DADUOVÁ, Martina, HORÁK, Ondřej. Nové dědické právo a meziválečná rekodifikace. *Ad Notam*, 2016, roč. 22, č. 1.

DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. Nepominutelný dědic. *Právo a rodina*, 2016, roč. 18, č. 5.

ELIÁŠ, Karel. Co přináší nový občanský zákoník byznysu? *Obchodněprávní revue*, 2012, roč. 4, č. 5.

ELIÁŠ, Karel. Legendy o osnově občanského zákoníku. *Právní rozhledy*, 2007, roč. 15, č. 17.

ELIÁŠ, Karel. Rekodifikace občanského práva v postmoderní době. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 1.

ELIÁŠ, Karel. Základní pojetí návrhu úpravy dědického práva pro nový občanský zákoník. *Ad Notam*, 2003, roč. 9 č. 5.

FEKETE, Imrich, FEKETEOVÁ, Martina. Darovanie pre prípad smrti - donatio mortis causa. *Justičná revue*, 2006, roč. 58, č. 10, s. 1446 –1453. Dostupné na < <http://www.epi.sk/odborny-clanok/Darovanie-pre-pripad-smrti-donatio-mortis-causa.htm>

HORÁK, Ondřej. Darování pro případ smrti a ochrana dědiců (k diskusi o novelizaci občanského zákoníku). *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 22.

HORÁK, Ondřej. Matthias Längle: Schenkung auf den Todesfall (Darování pro případ smrti). *Ad Notam*, 2015, roč. 21, č. 4.

HORÁK, Ondřej. Ochrana nepominutelných dědiců a povinný díl. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2012, roč. 20, č. 3.

HORÁK, Ondřej. Tzv. nepominutelný dědic v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy*, 2014, roč. 22, č. 11.

KLEIN, Šimon. Darování pro případ smrti a dědická smlouva. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 4.

KLEIN, Šimon. Odkaz a dědění konkrétně určených věcí v OZ. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 2.

KLEIN, Šimon. Veřejné listiny a jejich důkazní síla. *Ad Notam*, 2014, roč. 20, č. 4.

MATYZYKOVÁ, Pavlína. Stručné zamyšlení nad institutem darování pro případ smrti. *Ad Notam*, 2007, roč. 13, č. 3.

RONOVSKÁ, Kateřina, DOBROVOLNÁ, Eva. Nové Rakouské dědické právo–rozhovor s prof. Martinem Schauerem. *Bulletin advokacie*, 2016, roč. 60 č. 4.

ŠEEMANOVÁ, Jana, POKORNÁ, Martina. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře (podle nového občanského zákoníku). *Ad Notam*, 2013, roč. 19 č. 4.

ŠEŠINA, Martin. Ještě k Příspěvkem do diskuse o článku Mgr. Šimona Kleina Dědická smlouva a darování pro případ smrti, uveřejněném v AD NOTAM č. 4/2013. *Ad Notam*, 2013, roč. 19, č. 6.

ŠEŠINA, Martin. Pořízení pro případ smrti podle nového občanského zákoníku. *Ad Notam*, 2012, roč. 18, č. 3.

TALANDA, Adam. Darování pro případ smrti–trojský kůň dědického práva. *Právní rozhledy*, 2015, roč. 23, č. 13-14.

TALANDA, Adam, TALANDOVÁ, Iveta. Darování pro případ smrti. *Časopis pro právní vědu a praxi*, 2015, roč. 23, č. 2.

TLÁŠKOVÁ, Šárka. Proč mají notáři a notářské zápisy v dnešní době stále smysl. *Ad Notam*, 2009, roč. 15, č. 1.

8.5 Internetové zdroje

Důvodová zpráva k OZ (konsolidovaná verze) [online]. Obcanskyzakonik.justice.cz, 3. února 2017 [cit. 3. února 2017]. Dostupné na < <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/Duvodova-zprava-OZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

Důvodová zpráva k OZ verze 2005 [online]. Obcanskyzakonik.justice.cz, 25. února [cit. 25. února 2017] Dostupné na < http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/OZ_verze_2005.pdf>.

Ústawa z dnia 23. kwetnia 1964 r. – Kokdeks cywilny. [online]. isap.sejm.gov.pl, 19. března 2017 [cit 19. března 2017]. Dostupné na < <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19640160093> >

GOLA, Petr. *Jak je to v ostatních vyspělých zemích?* [online]. dumfinanci.cz, 3. března 2017 [cit. 3. března 2017]. Dostupné na < <http://dumfinanci.cz/clanky/4630-jak-je-v-ostatnich-vyspelych-zemich/>>.

LÉKO, Kristián. *Počet posledních vůlí raketově roste.* [online]. ceskapozice.lidovky.cz, 13. března 2017 [cit. 13. března 2017] Dostupné na < http://ceskapozice.lidovky.cz/pocet-poslednich-vuli-raketove-roste-dw7/tema.aspx?c=A170208_003527_pozice-tema_lube >.

PAVELKA, Jan, TITLBACHOVÁ, Soňa, ŠMÍD, David. *Dědické právo po rekonstrukci soukromého práva* [online]. epravo.cz. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/clanky/dedicke-pravo-po-rekodifikaci-soukromeho-prava-91499.html?mail> >.

SCOTT, Parsons Samuel. *The civil law, VIII–IX. D 39.6.2.* Cincinnati: 1932 [online]. droitromain.upmf-grenoble.fr, 19. března 2017 [cit. 19. března 2017]. Dostupné na < http://droitromain.upmf-grenoble.fr/Anglica/D39_Scott.htm#VI >.

8.6 Judikatura

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 28. ledna 2004, sp. zn. I. ÚS 546/03.

Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 29. března 2009, sp. zn. II ÚS 571/06.

Rozhodnutí Gl. U. 723, citováno dle ROUČEK, František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi.* Díl IV Praha: V. Linhart 1936, s. 449.

Rozhodnutí Nejvyššího soud Československé republiky ze dne 8. května 1947, sp. zn. Rv I 109/47.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 16. července 1925. Rv I 1156/25 (Vážný 5185).

Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 16. února 1938, sp. zn. Rv I 1156/36 (Vážný 16710).

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13. grudnia 2013 r., sygn. akt III CZP 79/13.

9. Shrnutí

Předkládaná diplomová práce se zabývá problematikou institutu § 2063 OZ, tedy darováním pro případ smrti. Tento znovuobnovený institut, ač je systematicky zařazen do hlavy III OZ a spadá tak pod právo závazkové, je svou povahou velmi podobný institutům práva dědického, kdy k účinnosti darovací smlouvy dochází až smrtí dárce.

Již v digestech císaře Justiniána byl tento institut charakterizován jako takové darování, kdy si dárce raději přeje věc ponechat, než aby ji daroval, ale zároveň ji raději daruje, než by připadla jeho dědicům. Touto úpravou se pak dále inspirovaly moderní evropské právní řády.

Inspiračním zdrojem pro úpravu darování pro případ smrti v OZ byl rakouský ABGB. V OZ pak ale nedochází k obnovení dalších institutů, které s darováním pro případ smrti tradičně souvisely, jako vrácení daru pro zkrácení povinného dílu. Na darování pro případ smrti tak nedoléhají žádná omezení, platící pro právo dědické. Především zde nelze uplatnit žádná omezení týkající se nepominutelných dědiců.

Cílem práce zhodnocení současné právní úpravy a analýza možných problémových aspektů s tímto institutem souvisejících. Pojednáváno je o otázce neodvolatelnosti darování pro případ smrti, jeho formálních požadavcích či požadavcích kladených na jednání, kdy se má darování pro případ smrti posuzovat jako odkaz. S ohledem na problematiku nepominutelných dědiců je dále v práci nastíněno řešení, jak vykládat darování pro případ smrti v kontextu dědického práva.

10. Summary

The presented thesis deals with problematics of institute § 2063 of New Civil Code – donatio mortis causa. This renewed institute, while being systematically included in part III of New Civil Code and falling within the relative laws of property, is by nature very similar to the institutes of law of inheritance, because the donation agreement is validated after the death of donor occurs.

Already in Digests of emperor Justinian was this institute characterized as such donation, where the donor wishes to keep the things in question in possession rather than donating it, but simultaneously wants to donate it rather than leave it for his/her heir. This was later an inspiration for modern European law codes.

Source of inspiration for donatio mortis causa in Czech New Civil Code was Austrian ABGB. Although New Civil Code leaves out some other institutes that traditionally bonded with donatio mortis causa. Such as returning the donation for reducing legitime. This implies that this institute isn't limited by principles of law of inheritance. Especially there are no restraints regarding forced heir.

Goal of this thesis is evaluating current legislation and analysis of possible problematic aspects related to this institute. Discussed is the question of irrevocability of donatio mortis causa, it's formal requirements and requirements laid on proceedings where donatio mortis causa is considered a legacy. Furthermore, in the thesis I outline the possible solutions of interpreting donatio mortis causa in context of law of inheritance, considering the problematics of forced heir.

11. Klíčová slova

Darování pro případ smrti, dědické právo, autonomie vůle, testovací svoboda, nepominutelný dědic, ochrana nepominutelných dědiců, odkaz, nový občanský zákoník, ABGB (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch)

Donatio mortis causa, law of inheritance, autonomy of will, freedom of testation, forced heir, protection of forced heir, legacy, new civil code, ABGB (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch)